

PLANETA

ROČNÍK XIV

ČÍSLO 5/2006

Česká republika
a mnohostranné environmentální smlouvy
v r. 2005 a v dalších letech

**Česká republika a mnohostranné
environmentální smlouvy v r. 2005
a v dalších letech**

PLANETA 5/2006

Editoři:

Ing. Klára Quasnitzová, JUDr. Jiří Hlaváček

Autoři:

JUDr. Eva Adamová, CSc.

Ing. Jakub Achrer

Mgr. Ivana Biková

Mgr. Jana Brožová

Ing. Helena Čížková, Ph.D.

Mgr. Pavel Frolka

JUDr. Jiří Hlaváček

RNDr. Pavla Hýčová

Ing. Karel Jech

Ing. Pavel Jílek

Mgr. Helena Kostínková

RNDr. Jan Kučera, CSc.

Ing. Klára Lexová

Ing. Darina Liptáková, Ph.D.

Ing. Doubravka Nedvědová

RNDr. Miloš Němec, CSc.

Ing. Jitka Pavlíková

Ing. Klára Quasnitzová

RNDr. Vladimír Říha

Mgr. Gabriela Tichá

Mgr. Libuše Vlasáková

Mgr. Marie Zahradníková

PLANETA

odborný časopis pro životní prostředí

Ročník XIV, číslo 5/2006

Vychází 6–12× ročně

Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549, fax: 267 126 549

Tisk DOBEL, Lanškroun

Titul PLANETA má registrováno Ministerstvo životního prostředí

a časopis vychází jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí

MK ČR E 8063

ISSN – tištěná verze 1801-6898

Obsah

1 PROGRAM OSN PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ (UNEP)	
A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEHO RÁMCI	4
1.1 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na chemické látky a odpady	5
1.1.1 Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu	5
1.1.2 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování	7
1.1.3 Rotterdamská úmluva o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu (tzv. Úmluva PIC)	8
1.1.4 Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech	10
1.2 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na přírodu	10
1.2.1 Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)	10
1.2.2 Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)	12
1.2.3 Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti	14
1.2.4 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES)	15
1.2.5 Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat	16
2 ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SE ZVLÁŠTNÍM STATUTEM	17
2.1 Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) a Kjótský protokol	17
2.2 Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zejména v Africe (UNCCD)	21
2.3 Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství	22
2.4 Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě	23
3. EVROPSKÁ HOSPODÁŘSKÁ KOMISE ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (EHK OSN)	
A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEJÍM RÁMCI	24
3.1 Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (CLRTAP)	25
3.2 Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států	30
3.3 Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer	30
3.4 Protokol o vodě a zdraví	31
3.5 Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (Espoo úmluva)	32
3.6 Protokol o strategickém posuzování životního prostředí (Protokol o SEA)	34
3.7 Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhuská úmluva)	34
3.8 Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (Protokol PRTR)	35
4 RADA EVROPY A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEJÍM RÁMCI	37
4.1 Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská úmluva)	37
4.2 Evropská úmluva o krajině	38
5 ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VĚDU, VÝCHOVU	
A KULTURU (UNESCO) A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEJÍM RÁMCI	39
5.1 Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (Ramsarská úmluva)	40
ZÁVĚR	42
SEZNAM ZKRATEK	43

1 Program OSN pro životní prostředí a environmentální smlouvy sjednané v jeho rámci

Program OSN pro životní prostředí („UNEP“) byl založen v prosinci 1972¹ Valným shromážděním OSN na základě doporučení první Světové konference OSN o lidském životním prostředí, jež se uskutečnila v červnu 1972 ve Stockholmu. Posláním UNEP je řídit a koordinovat akce na ochranu životního prostředí na globální a regionální úrovni a poskytovat podklady pro rozhodování příznivé životnímu prostředí. Po Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) v červnu 1992 v Rio de Janeiru se stal UNEP zodpovědným za environmentální pilíř udržitelného rozvoje a za jeho propojení s aktivitami dalších pilířů. UNEP společně s Programem OSN pro lidská sídla (Habitat) jako jediné významné instituce OSN sídlí v rozvojovém světě a to v keňském hlavním městě Nairobi.

V čele UNEP stojí výkonný ředitel jmenovaný generálním tajemníkem OSN a schválený Valným shromážděním OSN na čtyřleté období. K 31. březnu 2006 ukončil působení v této funkci prof. Klaus Töpfer (od 1. 1. 1998). Jeho nástupcem byl zvolen 16. března 2006 Valným shromážděním OSN **Achim Steiner** (SRN), dosavadní předseda Mezinárodního svazu pro ochranu přírody (IUCN). Svě funkce se ujal jako pátý výkonný ředitel v historii UNEP 15. června 2006.

Nejvyšším orgánem UNEP je **Řídící rada UNEP** („ŘR“). Tvoří ji zástupci 58 států na základě rovnoměrného zastoupení. Členy volí Valné shromáždění OSN na čtyřleté období. Česká republika, jako zástupce východoevropského regionu, je členem ŘR UNEP od roku 2003, na podzim 2005 byla opětovně zvolena pro období 2006–2009. Do roku 2007 jsou v ŘR zastoupeny také Bulharsko, Maďarsko a Polsko, v letech 2006–2009 pak vedle České republiky a Rumunska také Ruská federace.

Předsedou 23. zasedání ŘR (tj. do února 2007) je státní ministr životního prostředí Indonésie Rachal Witoelar. Východoevropskou skupinu zastupuje v byru ministryně životního prostředí a vođ Rumunska Sulfina Barbu.

K úkolům ŘR patří podpora rozvoje mezinárodní environmentální spolupráce, koordinace environmentálních programů v rámci OSN, sledování stavu životního prostředí ve světě a doporučování řešení nejdůležitějších problémů, podpora rozvoje výzkumu a zajištění výměny a šíření environmentálních informací. ŘR schvaluje program práce

a příspěvky do Environmentálního fondu UNEP (pro období 2006–2007 ve výši 144 milionů USD), které jsou odvozovány od indikativní škály pro příspěvky do rozpočtu OSN. V roce 2005 přispěla ČR do fondu částkou 5 mil. Kč, tj. 198 tis. USD, rovněž tak v r. 2006.

Řádná zasedání ŘR probíhají každé dva roky v sídle UNEP, jímž je keňské hlavní město Nairobi, mimořádná zasedání se konají mimo sídlo UNEP.

Globální fórum ministrů životního prostředí („Globální fórum“) bylo ustaveno v roce 1999 jako nejvyšší setkání ministrů životního prostředí, které projednává nejaktuálnější otázky v této oblasti. Globální fórum se koná každý rok a je spojeno buď s řádným nebo se zvláštním zasedáním ŘR.

Součástí organizační struktury UNEP je osm **sekcí**, jejichž úkolem je podporovat a napomáhat řízení ochrany životního prostředí v zájmu prosazování zásad udržitelného rozvoje. Zabývají se mj. otázkami včasného varování a hodnocení, politikou a právem životního prostředí, implementací politiky životního prostředí, vztahem životního prostředí a ekonomických a sociálních sektorů, regionální spolupráci, sběrem a vyhodnocováním informací o životním prostředí.

Činnost UNEP v regionech zajišťuje šest **regionálních úřadoven UNEP** („RÚ“):

- ♦ RÚ pro Evropu (sídlo – Ženeva, Švýcarsko),
- ♦ RÚ pro Afriku (sídlo – Nairobi, Keňa),
- ♦ RÚ pro Severní Ameriku (sídlo – Washington, USA),
- ♦ RÚ pro Asii a Tichomoří (sídlo – Bangkok, Thajsko),
- ♦ RÚ pro Latinskou Ameriku a Karibskou oblast (sídlo – Mexiko, Mexiko),
- ♦ RÚ pro Západní Asii (sídlo – Mana, Bahrajn).

RÚ pro Evropu zajišťuje obecně politický dialog mezi vládami a regionální spolupráci. Jejím úkolem je rovněž přispívat k rozšiřování kapacit v oblasti řízení ochrany životního prostředí na úrovni států, ke zlepšení výměny informací o životním prostředí a šíření všeobecného povědomí o této problematice a promítat globální politiku životního prostředí do regionu. RÚ pro Evropu má vedle ústředí v Ženevě současně zřízeny úřadovny v Bruselu pro styk s EU, v Moskvě pro styk s Ruskou federací a ve Vídni pro styk s úřadovnami OSN².

¹ Rozhodnutí Valného shromáždění OSN č. 2997 z 15. prosince 1972

² Vídeňská úřadovna současně působí jako prozatímní sekretariát Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat.

RÚ pro Evropu vyvíjí činnost v oblasti:

- ♦ biologické rozmanitosti,
- ♦ práva životního prostředí,
- ♦ životního prostředí a bezpečnosti,
- ♦ udržitelné spotřeby a dopravy,
- ♦ informací.

V Evropě vyvíjí rovněž činnost Sekce UNEP pro technologii, průmysl a ekonomiku (UNEP DTIE), tvořená ústřední úřadovnou v Paříži a pěti pracovišti se sídlem v Paříži, Ženevě a Ósace. Část sekce se sídlem v Paříži je zaměřena na otázky výroby a spotřeby, energetiku, ozon, část sekce se sídlem v Ženevě se soustřeďuje na otázky chemických látek, ekonomiky a obchodu.³

V oblasti ekonomiky a obchodu se DTIE zaměřuje mimo jiné na otázky podpory integrovaného posuzování a plánování v zájmu udržitelného rozvoje. V této souvislosti byly v několika státech (např. v Brazílii, Chile, Ruské federaci) zpracovány projekty zkoumající vztahy mezi řízením ochrany životního prostředí, omezováním chudoby a udržitelným obchodem a dopady politického plánování na udržitelný rozvoj. V r. 2005 proběhla setkání, na nichž se hodnotil dosavadní průběh těchto projektů a jejich výsledky.

ČR, která patřila ke skupině shora uvedených zemí, zpracovala v letech 2004–2005 projekt zaměřený na budování kapacit pro integrované posuzování a plánování pro udržitelný rozvoj. Výstup tohoto projektu má být využit ke zpracování české metodiky pro hodnocení dopadů strategických a koncepčních materiálů na udržitelný rozvoj. Na projektu se podílely vedle Ministerstva životního prostředí (MŽP) také Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR), Regionální environmentální centrum pro střední a východní Evropu ČR (REC). Závěry projektu byly promítnuty do metodiky RIA přijaté v březnu 2006. V souvislosti s uvedeným projektem se ukázalo, že na rozdíl od metodiky hodnocení dopadů na životní prostředí (v rámci udržitelného rozvoje) dosud chybí zpracování odpovídající metodiky pro hodnocení dopadů z hlediska ekonomického a sociálního.

Pod patronátem UNEP bylo sjednáno přes padesát významných **mezinárodních (globálních a regionálních) smluv**. UNEP pro většinu těchto smluv zajišťuje administraci finančních – rozpočtových prostředků a chod sekretariátů jednotlivých smluv (tj. výběr pracovníků a vedoucích představitelů sekretariátů pro nominaci generálním tajemníkem OSN). Mezi nejvýznamnější smlouvy působící pod patronací UNEP patří:

- ♦ Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu (sídlo – Nairobi, Keňa),

- ♦ Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (sídlo – Ženeva, Švýcarsko),
- ♦ Úmluva o biologické rozmanitosti (sídlo – Montreal, Kanada),
- ♦ Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (sídlo – Bonn, SRN),
- ♦ Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (sídlo – Ženeva, Švýcarsko),
- ♦ Rotterdamská úmluva o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu (UNEP/FAO) (sídlo – Ženeva, Švýcarsko, Řím, Itálie),
- ♦ Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech (sídlo – Ženeva, Švýcarsko).

V roce 1985 byly v rámci UNEP zřízeny tzv. **národní komitety životního prostředí**. Záměrem tohoto opatření bylo zajistit podporu činností UNEP na úrovni států. V současné době působí v různých zemích světa 29 národních komitétů, z nichž podstatná část má sídlo na území působnosti RÚ pro Evropu⁴. Svou povahou jde o organizace založené na činnosti nevládních organizací, zaměřené na veřejnost daného státu s cílem zvýšit povědomí o úkolech a činnosti UNEP, získat podporu pro tuto instituci a zapojit veřejnost do ochrany životního prostředí. **V České republice byl národní komitét zřízen v roce 1999 jako neformální otevřené sdružení**. Na jeho činnosti se podílí řada nevládních organizací (např. Nadace Partnerství, Společnost pro trvale udržitelný život, Zelený kruh, Brontosauří ekocentrum, Český svaz ochránců přírody nebo Ústav pro ekopolitiku). Národní komitét v ČR je podporován Ministerstvem životního prostředí. Spravuje webové stránky, na nichž informuje o činnostech UNEP a o vlastních projektech. K nim např. patří vydávání publikací, organizování seminářů a konferencí o životním prostředí.

1.1 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na chemické látky a odpady

1.1.1 Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu

Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy byla sjednána dne 22. 3. 1985 ve Vídni za účelem ochrany lidského zdraví a životního prostředí proti nepříznivým účinkům lidské činnosti, které mění nebo by mohly měnit ozonovou vrstvu. Celosvětově vstoupila v platnost 22. 9. 1988. Jejich 190 smluvních stran včetně

³ Pracoviště v Ósace se zabývá technologiemi životního prostředí se zaměřením zejména na oblast Asie.

⁴ Údaj je převzat z webové stránky UNEP National Committees. Údaj podle tohoto zdroje platí k datu 30. 6. 2000.

Evropského společenství (ES) spolupracuje především při systematických pozorováních, výzkumu a výměně informací o stavu ozonové vrstvy. Konkrétní závazky naplňující cíl stanovený ve Vídeňské úmluvě jsou upraveny prováděcím Montrealským protokolem o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, sjednaným dne 16. 9. 1987 v Montrealu a platným od 1. 1. 1989. Cílem Protokolu je přijímat a realizovat celosvětová opatření na vyloučení výroby a spotřeby téměř stovky regulovaných látek, které ozonovou vrstvu poškozují. Upravuje nakládání s látkami populárně označovanými jako např. tvrdé a měkké freony a halony. Tyto látky jsou chemicky velmi stálé. Pronikají do vyšších vrstev atmosféry, kde způsobují zeslabování ozonové vrstvy, která život na Zemi chrání před vysoce intenzivním UV-zářením. K Protokolu dosud přistoupilo 189 států včetně České republiky a ES. Vídeňská úmluva, Montrealský protokol a jeho změny byly vyhlášeny ve Sbírce mezinárodních smluv (č. 108 až 113/2003 Sb. m. s.) s tím, že Česká republika do nich sukcedovala s účinností od 1. ledna 1993. Ozonový sekretariát sídlí v Nairobi (Keňa).

Hlavní aktivity v roce 2005

V roce 2005 se zástupci ČR aktivně zapojili do jednání 25. zasedání otevřené pracovní skupiny smluvních stran Montrealského protokolu (25. 6.–30. 6. 2005, Montreal), 2. mimořádného zasedání smluvních stran Montrealského protokolu (1. 7. 2005, Montreal), 6. zasedání manažerů výzkumných a monitorovacích institucí smluvních stran Vídeňské úmluvy (19.–22. 9. 2005, Vídeň), 17. řádného zasedání smluvních stran Montrealského protokolu (12.–16. 12. 2005, Dakar) a 7. zasedání konference smluvních stran Vídeňské úmluvy (12.–16. 12. 2005, Dakar). Zástupci MŽP se rovněž účastnili jednání Výkonného výboru Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu, kterého je Česká republika členem pro léta 2005–2006.

25. zasedání otevřené pracovní skupiny smluvních stran bylo zaměřeno na přípravu podkladových materiálů pro 17. zasedání smluvních stran. 2. mimořádné zasedání smluvních stran rozhodovalo o výši výjimek pro hospodářsky vyspělé státy pro kritické použití methylbromidu na rok 2006. Methylbromid může být použit od 1. ledna 2005 v hospodářsky vyspělých státech pouze na základě výjimky pro kritické použití schválené smluvními stranami Montrealského protokolu. V ČR je výroba methylbromidu zakázána od 1. ledna 2002 a jeho dovoz je zastaven od 1. ledna 2005 v souladu s požadavky Montrealského protokolu a legislativy ES. Od roku 2003 je spotřeba methylbromidu v ČR prakticky nulová.

7. konference smluvních stran Vídeňské úmluvy svým rozhodnutím prodloužila činnost Fondu pro financování aktivit v oblasti výzkumu a systematických pozorování ozonové vrstvy do roku 2015. Na realizaci projektů v rámci Fondu na pomoc rozvojovým zemím a zemím s přechodnou ekonomikou se aktivně podílely hydrometeorologické ústavy

SRN a ČR, které za to byly oceněny jako nej kvalitnější ve světě. ČR přislíbila poskytnout dobrovolný příspěvek ve výši 8.000,– USD na činnost Fondu v roce 2006.

17. zasedání projednalo problematiku výjimek pro kritické používání methylbromidu v hospodářsky vyspělých zemích na roky 2006 a 2007, schválilo udělení výjimek na spotřebu látek CFC pro výrobu léčivých přípravků na léčbu chronických plicních onemocnění ve formě dávkovacích inhalerů (MDI), přijalo rozhodnutí o prevenci ilegálního obchodování, do jehož přípravy byla aktivně zapojena ČR, schválilo rozpočet Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu na léta 2006–2008 ve výši 470 mil. USD. Česká republika byla potvrzena rozhodnutím 17. zasedání jako člen Výkonného výboru Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu, a to do konce roku 2006.

V průběhu roku 2005 byl na zasedání Řídící rady UNEP, přípravných jednáních Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM) a jednáních v rámci Montrealského protokolu distribuován leták připravený MŽP ČR ve spolupráci s UNEP DTIE. Leták shrnoval výstupy kulatého stolu o mezinárodním nakládání chemickými látkami s důrazem na boj proti ilegálnímu obchodování těmito látkami, který proběhl pod vedením ČR na 16. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu v Praze dne 26. listopadu 2004. Výstupem kulatého stolu byla tzv. Pražská deklarace vyzývající k úzké účinné spolupráci mezi příbuznými environmentálními globálními smlouvami. K Pražské deklaraci se připojilo více než 60 států.

ČR zpracovala a odeslala hlášení o výrobě a spotřebě regulovaných látek. Hlášení připravuje odbor ochrany ovzduší MŽP, a to v požadovaném termínu před 30. červnem. Stejně tak ČR sekretariát informovala o dosud zavedených licenčních systémech a o školení pracovníků celní správy. Prostřednictvím Evropské komise ČR rovněž informovala o situaci v oblasti ethylbromidu v požární ochraně.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Prioritou bude příprava na 18. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu, které se uskuteční ve dnech 30. 10.–3. 11. 2006 v Dillí v Indii, včetně aktivní účasti na 26. zasedání otevřené pracovní skupiny (3.–6. 7. 2006, Montreal). Česká republika v roce 2006 i nadále zastupuje hospodářsky vyspělé státy východoevropské regionální skupiny ve Výkonném výboru Mnohostranného fondu. ČR v souladu s příslibem učiněným v rámci 7. konference smluvních stran Vídeňské úmluvy na ochranu ozonové vrstvy přispěla částkou 8.000,– USD do fondu Vídeňské úmluvy, ze kterého jsou financovány monitorovací a vědecké aktivity v rozvojových zemích a státech s transformující se ekonomikou. V roce 2006 se pozornost zaměří především na plnění rozhodnutí přijatých na 17. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu⁵:

⁵ Plná znění rozhodnutí 7. konference smluvních stran Vídeňské úmluvy a 17. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu jsou k dispozici na webové stránce Ozonového sekretariátu <http://www.unep.org/ozone>

Číslo	obsah rozhodnutí	úkol pro Českou republiku
XVII/10	Laboratorní a analytické použití methylbromidu.	Zajistit informace o laboratorním používání methylbromidu v ČR v případě, že o to požádá TEAP ⁶ , Ozonový sekretariát nebo Evropská komise.
XVII/16	Prevence ilegálního obchodování. Rozhodnutí požaduje po smluvních stranách, aby v plné míře implementovaly licenční systém a opatření podle článku 4B a aby přejaly nový ohlašovací formát navržený Ozonovým sekretariátem. Zároveň se požaduje podat sekretariátu informace o existujících systémech výměny informací a podporovat navazování spolupráce a výměnu informací při prevenci ilegálního obchodování, zejména mezi příslušnými implementačními orgány (inspekce, celní správa, atd.).	Ve spolupráci s EK zavádět licenční systémy a zvážit zavedení povinnosti písemných souhlasů MŽP k obchodování (dovoz/vývoz) s regulovanými látkami se zeměmi, které nejsou členy ES.
		Používat pro podávání zpráv Ozonovému sekretariátu ve smyslu článku 7 nově navržený formát, jakmile bude vypracován.
		Poskytnout Ozonovému sekretariátu všechny informace o mezinárodní výměně informací při prevenci ilegálního obchodování, které si vyžádá (přes Evropskou komisi). Poskytování informací o zjištěných zařízeních vyrobených v rozporu s nařízením (ES) 2037/2000 v jiných členských státech EU příslušným organizacím. Poskytování dalších informací nebo zkušeností relevantních pro prevenci ilegálního obchodování příslušným organizacím v jiných státech uvnitř EU i mimo EU.
XVII/19	Zvážení opatření v ochraně ozonové vrstvy vyplývající ze společné zprávy TEAP a IPCC ⁷ .	Účast v rámci společného postupu členských států EU na vypracování návrhů dalších kroků na 26. OEWG ⁸ a jejich schválení na 18. MOP. Pokud bude ČR vyzvána k navržení takových kroků Ozonovým sekretariátem, poskytne případné podněty do diskuze.
XVII/40	Doplnění Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu na projekty v letech 2006–2008 ve výši 470 mil. USD.	Uhradit příspěvek do Mnohostranného fondu ročně ve výši 305.782,79 USD.
XVII/41	Mechanismus pevného kurzu.	Zvážit výhodnost použití plateb za ČR v Kč nebo USD.
XVII/42	Finanční otázky, rozpočet Montrealského protokolu – ČR členský příspěvek v r. 2006 7.447,– USD.	Uhradit do rozpočtu za rok 2006 7.447,– USD.
XVII/43	Členství v Implementačním výboru.	Spolupracovat s představiteli VERS ve výboru (Gruzie, Polsko).
XVII/44	Členství ve Výkonném výboru Mnohostranného fondu (za VERS ⁹ – hospodářsky vyspělé státy – Česká republika).	Plnit povinnosti vyplývající z členství ve Výkonném výboru. Úkol byl již stanoven rozhodnutím XVI/43 a je plněn v souladu s harmonogramem.
XVII/48	Osmnácté zasedání smluvních stran Montrealského protokolu.	Připravit návrh na obeslání 18. zasedání a zajistit aktivní účast ČR přípravných jednáních (26. OEWG a jednání v rámci EU) a na samotném 18. zasedání.

Vrcholná zasedání se konají každoročně v listopadu/prosinci, tzn. že se nebudou konat v době českého předsednictví v EU, které proběhne v prvním pololetí 2009, avšak ČR jako člen předpokládané Trojky EU (Evropská komise, Francie, ČR) se bude aktivně zapojovat do přípravy a průběhu 20. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu a 8. zasedání konference smluvních stran Vídeňské úmluvy. Jelikož se v červenci konají pravidelná zasedání otevřené pracovní skupiny smluvních stran, lze očekávat, že během českého předsednictví již budou zahájeny přípravy na 21. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu.

1.1.2 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování

Basilejská úmluva představuje nejvýznamnější globální mezinárodně právní dokument upravující pohyb nebezpečných odpadů přes státní hranice za účelem jejich zneškodňování i využívání. Basilejská úmluva byla sjednána dne 22. března 1989 a celosvětově i pro bývalou ČSFR vstoupila v platnost 5. května 1992. Česká republika succedovala do Basilejské úmluvy s účinností od 1. ledna 1993 (č. 100/1994 Sb.). Úmluva má 168 smluvních stran, včetně ES. Sídlo sekretariátu je umístěno v Ženevě.

6 Technický a ekonomický hodnotící panel

7 Mezivládní panel pro změnu klimatu

8 Zasedání otevřené pracovní skupiny smluvních stran

9 Východoevropská regionální skupina

Cíle Basilejské úmluvy jsou:

- ♦ snížit pohyby nebezpečných a ostatních odpadů, které jsou předmětem Úmluvy přes hranice států na minimum v souladu s postupy pro správné nakládání s těmito odpady z hlediska životního prostředí;
- ♦ zneškodňovat nebezpečné odpady a ostatní odpady co nejbližší jejich zdroji;
- ♦ minimalizovat vznik nebezpečných odpadů co do množství a nebezpečnosti;
- ♦ zajistit přísnou kontrolu pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a prevenci nelegální přepravy;
- ♦ zakázat přepravu nebezpečných odpadů do zemí, které nedisponují legislativní, administrativní a technickou kapacitou k jejich řízení a zneškodňování v souladu s environmentálně šetrnými metodami;
- ♦ pomáhat rozvojem zemím a zemím s transformující se ekonomikou při transpozici systémů environmentálně bezpečného řízení nakládání s odpady, které v těchto zemích jsou vytvářeny.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 4.–8. července 2005 se v Ženevě konalo 4. zasedání otevřené pracovní skupiny, jehož úkolem bylo vyhodnotit průběh plnění rozhodnutí přijatých na 7. zasedání konference smluvních stran v roce 2004. Bylo vyhodnoceno plnění „Programu partnerství na léta 2005–2006“, iniciativy k mobilním telefonům a byly stanoveny priority pro aktivity v letech 2005–2006. Z těchto priorit se Česká republika aktivně zapojila do činnosti pracovní skupiny pro persistentní organické polutanty a zpracovala připomínky k návrhům technických pokynů k environmentálně šetrnému nakládání s odpady skládajícími se, obsahujícími nebo kontaminovanými osmi pesticidy (aldrin, chlornan, dieldrin, endrin, HCB, heptachlor, mirex, toxafen), HCB a DDT.

Z Basilejské úmluvy vyplývají pro ČR povinnosti podávat pravidelné zprávy (reporting). Jejich součástí jsou údaje o legislativním a technickém zázemí pro nakládání s nebezpečnými odpady, statistiky produkce, vývozu a dovozu nebezpečných odpadů apod. Reporting se provádí za kalendářní rok vždy do konce roku následujícího po sledovaném období. Reporting pravidelně zajišťoval odbor odpadů MŽP.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Prioritou pro rok 2006 bude příprava na 8. zasedání konference smluvních stran (27. 11.–1. 12. 2006, Nairobi). Návrhy rozhodnutí konference byly připraveny na 5. zasedání otevřené pracovní skupiny Basilejské úmluvy (3.–7. 4. 2006, Ženeva), kde se zástupce České republiky zapojil zejména do jednání pracovní skupiny pro přípravu technických podkladů k dopracování technických směrnic pro odpady POPs. ČR se účastnila vyhodnocování důvodů smluvních stran Basilejské úmluvy, které brání ratifikaci Protokolu o odpovědnosti k Ba-

silejské úmluvě. Ve spolupráci s Českou asociací pojišťoven vypracovalo MŽP odpovědi na dotazník k této problematice, který byl 17. 1. 2006 odeslán sekretariátu Basilejské úmluvy. Zástupce ČR se zúčastnil regionálního semináře k této problematice (Varšava, 18.–20. 1. 2006). V r. 2006 se uskutečňují regionální semináře k environmentálně šetrnému nakládání s odpadními oleji (duben 2006, Bratislava) a nedovolené přepravy nebezpečných odpadů (říjen 2006, Bratislava).

Experti ČR budou i v následujících letech zapojeni do připomínkování technických pokynů pro pesticidy, HCB (jako průmyslová chemická látka), DDT a do aktualizace pokynů k POPs a PCBs, PCT, BBS a HCB (jako neúmyslně produkováné látky).

ČR musí i nadále plnit své reportingové povinnosti. Na národní úrovni je prioritou zajištění publikace změn příloh Basilejské úmluvy přijatých v době mezi 4. a 7. zasedáním konference smluvních stran.

9. zasedání konference smluvních stran by se mělo uskutečnit ve 2. polovině roku 2008. Na jeho přípravě a průběhu se bude podílet ČR jako člen Trojky EU. Je možný posun termínu konání konference do období českého předsednictví v EU v 1. pololetí 2009.

1.1.3 Rotterdamská úmluva o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu (tzv. Úmluva PIC)

Rotterdamská úmluva byla sjednána 10. září 1998 v Rotterdamu a vstoupila celosvětově i pro ČR v platnost dne 24. 2. 2004 (č. 94/2005 Sb. m. s.). Úmluva má 102 smluvních stran, včetně Evropského společenství. Funkci sekretariátu vykonává společně Program OSN pro životní prostředí a Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO). Sekretariát Úmluvy sídlí částečně v Ženevě a částečně v Římě.

Cílem Úmluvy je ochrana životního prostředí a zdraví člověka před nepříznivými účinky nebezpečných chemických látek, na které se vztahuje postup předchozího souhlasu. Jedná se o průmyslové chemikálie a pesticidy, jejichž použití je v řadě zemí zakázáno nebo významně omezeno. Pro každou látku uvedenou v seznamu Úmluvy je vypracován hodnotící dokument, který shrnuje její nebezpečnost a důvody omezení jejího používání.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 27.–30. září 2005 se v Římě uskutečnilo za účasti delegace ČR složené ze zástupců MŽP a Státní rostlinolékařské správy 2. zasedání konference smluvních stran. Jedním z nejdůležitějších bodů jednání bylo hodnocení, jak úspěšně probíhá implementace Úmluvy. Uskutečnilo se také 1. jednání Výboru pro přezkum che-

mických látek, jenž zkoumá návrhy na zařazení nových látek do příloh Úmluvy. Z návrhů, které přezkoumal, doporučil Výbor k zařazení pouze jednu, a to chrysotil – azbestové vlákno. Rozhodnutí v této věci však bude projednávat až 3. zasedání konference smluvních stran v říjnu 2006 v Ženevě. Konference formálně jmenovala členy tohoto Výboru. Byl učiněn další krok k posílení spolupráce sekretariátů mezinárodních smluv zaměřených na chemické látky a odpady.

Odbor environmentálních rizik MŽP zajistil organizaci semináře s cílem rozšířit povědomí o úkolech plynoucích z Úmluvy na národní úrovni a průběžně plnil povinnosti kontaktního místa.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Prioritou pro rok 2006 bude příprava na 3. zasedání konference smluvních stran (7.–13. 10. 2006, Ženeva) a plnění rozhodnutí 2. zasedání¹⁰:

Číslo	obsah rozhodnutí	úkol pro Českou republiku
RC-2/6	Posílení synergií mezi sekretariáty smluv zaměřených na chemické látky a odpady - ukládá sekretariátu spolupracovat se sekretariáty Basilejské a Stockholmské úmluvy při přípravě studie zaměřené na posílení spolupráce a synergií těchto smluv, včetně zvážení jejich společných struktur. Studie bude připravena v návaznosti na rozhodnutí 1. zasedání konference smluvních stran Stockholmské úmluvy, - jako dodatek k výše uvedené studii požaduje dodatečnou finanční analýzu a analýzu organizačních změn, které by bylo nutno vykonat. Tuto analýzu by měl zpracovat UNEP ve spolupráci se sekretariáty smluv do doby 3. zasedání konference.	Vzít v úvahu při tvorbě stanoviska ČR k otázce transformace sekretariátů chemických smluv, jež bude diskutována nejen v rámci Rotterdamské úmluvy, ale také na Řídící radě UNEP, na 2. zasedání konference smluvních stran Stockholmské úmluvy a v pracovní skupině Basilejské úmluvy.
RC-2/2	Postup návrhu DGD proces bude zahájen v okamžiku, kdy sekretariát obdrží alespoň jedno ověřené oznámení ze dvou PIC regionů (v souladu s čl. 5 Úmluvy). Sekretariát ověří, zda oznámení obsahuje všechny požadované informace (dle přílohy IV části 1 Úmluvy) a shromáždí informace dodatečné (dle přílohy IV části 2 Úmluvy). Návrhy pak budou distribuovány členům Výboru, kteří k nim připraví svá stanoviska, jež budou projednávána na zasedání Výboru. Návrhy připravené Výborem budou zasílány pro informaci a k připomínkám i pozorovatelům; připomínky pozorovatelů však nemusí Výbor zapracovat, může je vzít pouze na vědomí. Až poté, co je návrh DGD schválen na zasedání Výboru, může být předložen spolu s doporučeními konferenci smluvních stran k dalšímu rozhodování.	Respektovat proces přípravy DGD a uplatňovat stanoviska ČR k návrhům na zasedáních DNA a Evropské komise.
RC-2/1	Potvrzení členů Výboru pro přezkum chemických látek	Spolupracovat se zástupci východoevropské regionální skupiny ve Výboru.
RC-2/4	Rozhodnutí o regionálním a národním poskytování technické pomoci - vyzývá k příspěvkům do dobrovolného fondu úmluvy, - uznává, že není možno dosáhnout plnění Úmluvy bez poskytování technické pomoci, - schvaluje plán činností v rámci technické pomoci na rok 2006 s rozpočtem 400.000,- USD, - žádá sekretariát o přípravu programu činností na léta 2007–8.	Zvážit poskytnutí dobrovolného příspěvku v návaznosti na výsledek hospodaření s prostředky určenými pro platby sekretariátům MEAs v roce 2006.
RC-2/7	Změna finančního a rozpočtového opatření na léta 2005–2006	Zaplatit příspěvek ČR ve výši 5.363,- USD.
RC-2/3	Dodržování Úmluvy - postup a mechanismy pro kontrolu dodržování Úmluvy by měly být přijaty na 3. zasedání konference, - základem diskuse bude text dohodnutý na 2. zasedání konference, - vyzývá smluvní strany posílit své delegace na 3. zasedání o experty, kteří se zapojí do práce na tvorbě mechanismu.	Zapojit se do přípravy pozice EU pro 3. zasedání. ČR na jednáních v rámci 2. zasedání v této otázce prezentovala stanovisko východoevropské regionální skupiny a tuto roli by si měla zachovat i pro 3. zasedání.

10 Plná znění rozhodnutí jsou k dispozici na webové stránce sekretariátu <http://www.pic.int/>

4. zasedání konference smluvních stran Rotterdamské úmluvy se uskuteční na podzim 2008. Na jeho přípravě a průběhu bude Česká republika úzce spolupracovat jako člen Trojky EU s Evropskou komisí a Francií.

1.1.4 Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech

Stockholmská úmluva byla sjednána dne 22. května 2001 ve Stockholmu a vstoupila celosvětově i pro ČR v platnost dne 17. května 2004 (č. 40/2006 Sb. m. s.). Sekretariát Úmluvy sídlí v Ženevě.

Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech je globální environmentální smlouvou, jejímž cílem je ochrana lidského zdraví a životního prostředí před škodlivými vlivy persistentních organických polutantů (POPs). Upravuje v souladu s principem předběžné opatrnosti výrobu (zamýšlenou i nezamýšlenou), použití, dovoz a vývoz prozatím dvanácti vybraných persistentních organických polutantů uvedených v přílohách Úmluvy. Pro případ zařazování dalších látek do příloh obsahuje Úmluva podrobný mechanismus, jak v této věci postupovat.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 2.–6. května 2005 se v Punta del Este v Uruguayské východní republice konalo za účasti delegace ČR 1. zasedání konference smluvních stran. Z hlediska rozvoje Úmluvy je důležité, že konference schválila pravidla upravující činnost Výboru pro hodnocení persistentních organických polutantů. Úkolem Výboru bude posuzovat návrhy smluvních stran na zařazení dalších chemických látek do příloh Úmluvy. Svá stanoviska bude Výbor předkládat konferenci smluvních stran, která o zařazení či nezařazení látky pod režim Úmluvy rozhodne. Ve Výboru složeném ze 31 expertů bude mít Česká republika jako jedna ze tří zemí regionu střední a východní Evropy příští čtyři roky svého zástupce. Stejně tak je ČR zastoupena v úzké expertní skupině, jejímž úkolem bude dopracovat návrh právně nezávazné směrnice o nejlepších dostupných technikách a nejlepší environmentální praxi za účelem vyloučení a omezení úniků nezamýšleně vyráběných persistentních organických polutantů. Její text měl být schválen již na 1. zasedání konference, ovšem kvůli připomínkám řady států bylo rozhodnuto o nutnosti jejího dopracování. Plnění rozhodnutí konference přesahuje horizont roku 2005.

Na národní úrovni se ČR soustředila zejména na přípravu Národního implementačního plánu Úmluvy, který byl vzat na vědomí vládou ČR usnesením č. 1572 ze dne 7. 12. 2005.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Dne 24. dubna 2006 splnila ČR svou povinnost plynoucí z Úmluvy a odeslala sekretariátu svůj Národní implementační

plán Úmluvy. Prioritou byla příprava na 2. zasedání konference smluvních stran (1.–5. 5. 2006, Ženeva) a plnění rozhodnutí 1. zasedání konference, která dosud splněna nebyla. V roce 2006 bude ČR poprvé oznamovat sekretariátu Úmluvy, jak je zajištěna implementace Úmluvy na národní úrovni. Na základě dotazníků vyplněných smluvními stranami bude provedeno první hodnocení účinnosti Úmluvy. Hlášení bude připraveno ve spolupráci s Národním POPs centrem. Česká republika i v roce 2006 zajistí své zastoupení na jednáních Výboru pro hodnocení POPs a v rámci Pracovní skupiny pro BAT/BEP, do kterých byla jmenována za východoevropskou regionální skupinu. Detailně bude také rozpracována nabídka České republiky hostit regionální centrum pro podporu implementace Úmluvy pro region střední a východní Evropy v rámci Masarykovy univerzity Brno a jejího Výzkumného centra pro environmentální chemii a ekotoxikologii (RECETOX). Česká republika prezentovala tento návrh již v rámci 2. zasedání konference smluvních stran¹¹, ovšem rozhodnutí o umístění center bude učiněno až na dalších zasedáních.

V souladu se závěry 1. a 2. zasedání konference smluvních stran přispěje ČR v letech 2006 a 2007 do rozpočtu Úmluvy částkami 11.256,- USD a 8.677,- USD.

Na národní úrovni je prioritou plnění Národního implementačního plánu. Do konce roku 2007 musí resort životního prostředí ve spolupráci s resorty financí, dopravy, průmyslu a obchodu, zemědělství a obrany připravit návrh na postupné zajištění financování programu odstraňování starých ekologických zátěží s převahou persistentních organických polutantů, které nelze financovat z jiných dostupných zdrojů.

4. zasedání konference smluvních stran se uskuteční v květnu 2009, v době předsednictví ČR v EU.

1.2 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na přírodu

1.2.1 Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů byla přijata 23. června 1979 v Bonnu a vstoupila v platnost 1. listopadu 1983. Česká republika se stala smluvní stranou Úmluvy 1. května 1994 (č. 127/1994 Sb.). V současné době má Úmluva 92 smluvních stran. Sekretariát sídlí v Bonnu (SRN).

Základním cílem Úmluvy je ochrana stěhovavých druhů živočichů, a to nejen ptáků, ale i savců, ryb a bezobratlých ve

11 Plná znění rozhodnutí jsou k dispozici na webové stránce sekretariátu <http://www.pic.int/>

všech areálech jejich výskytu, včetně míst odpočinku na migračních cestách. Nedílnou součástí textu Bonnské úmluvy jsou dvě přílohy, které zahrnují seznam druhů živočichů, na něž se Úmluva vztahuje. Příloha I uvádí stěhovavé druhy, které jsou ohroženy v celém areálu svého rozšíření. Státy, na jejichž území zasahuje areál těchto druhů, musí chránit a tam, kde je to možné, obnovovat ta stanoviště druhů, která jsou významná pro odvrácení nebezpečí jejich vyhynutí. Pro druhy uvedené v Příloze II se uzavírají mezinárodní dohody, které mají zaručit péči o síť stanovišť. V současné době existuje šest takových dohod. Z hlediska ČR jsou významné následující dohody:

Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS)

Dohoda byla sjednána v Londýně dne 4. prosince 1991 a v platnost vstoupila 26. března 1994. V současné době má 31 smluvních stran z celkem 48 areálových států. Pro ČR Dohoda vstoupila v platnost 26. března 1994. ČR je členem Poradního výboru Dohody.

Dohoda o ochraně africko-asijských stěhovavých vodních ptáků (AEWA)

Dohoda byla sjednána v Haagu dne 16. června 1995 a v platnost vstoupila 1. listopadu 1999. Listina ČR o přístupu k Dohodě byla podepsána prezidentem republiky 14. dubna 2006. Sjednání Dohody bylo vyvoláno především potřebou zastavit pokles početnosti stěhovavých druhů vodních ptáků a jejich stanovišť a zajistit jejich využívání (lov) na principu předběžné opatrnosti. Cílem Dohody je mezinárodně koordinovaná ochrana, výzkum a monitorování stěhovavých vodních ptáků na rozlehlém území Afriky, Evropy a části Asie.

Pro záchranu vybraných druhů stěhovavých živočichů zavádí Bonnská úmluva tzv. Memoranda o porozumění. V současné době existuje sedm memorand, přičemž pro ČR je významné **Memorandum o ochraně dropa velkého**. Memorandum bylo otevřeno k podpisu dne 5. října 2000 a vstoupilo v platnost dne 1. června 2001, v současnosti má 12 smluvních stran. ČR připravuje přijetí tohoto Memoranda v roce 2006.

Hlavní aktivity v roce 2005

Delegace ČR se zúčastnila 8. zasedání konference smluvních stran Bonnské úmluvy (20.–25. listopadu 2005, Nairobi). Pozornost byla především věnována revizi a doplnění Přílohy I a II, institucionálnímu, finančnímu a administrativnímu zabezpečení Úmluvy, hodnocení stavu naplňování Bonnské úmluvy a jejích dohod a memorand v prů-

běhu uplynulého triennia. V průběhu zasedání bylo přijato Memorandum o porozumění o ochraně slona afrického západního a antilopy saigy. Stěžejním tématem byla rovněž diskuse o Strategickém plánu pro období 2006–2011 a o spolupráci s dalšími mezinárodními úmluvami a organizacemi v oblasti ochrany přírody a biologické rozmanitosti a hledání způsobu financování Úmluvy.

V průběhu roku se pokračovalo v přípravě Atlasu migračních cest ptáků. Česká republika se zapojila do projektu Mezinárodního sčítání vodního ptactva. Každé tři roky předávají smluvní strany sekretariátu zprávu o implementaci Úmluvy a dohod, jejichž jsou také smluvními stranami. Souhrnná zpráva je následně prezentována konferenci smluvních stran. Zprávu za ČR zpracovává vědecký garant Úmluvy a člen její Vědecké rady. Byla připravena Národní zpráva o plnění Bonnské úmluvy za období 2003–2005. Následující zpráva bude připravena za období 2006–2008.

Česká republika zahájila přístup k Dohodě AEWA. Návrh na přístup ČR byl schválen Senátem Parlamentu ČR 6. 10. 2005 (usnesení č. 242) a projednán v prvním čtení Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR 6. 12. 2005 (usnesení č. 2021).

V roce 2005 se konalo zasedání pracovní skupiny pro implementaci Dohody EUROBATS (sdružuje zástupce MŽP, AOPK ČR, České společnosti pro ochranu netopýrů, zástupce vědecké obce a ČSOP). Pokračovaly práce na výzkumném projektu zaměřeném na detektoring netopýrů v různých typech lesů České republiky, který byl připraven v návaznosti na rezoluci přijatou smluvními stranami Dohody EUROBATS. Projekt je zaměřený na stanovení kvantitativních aktivit společenstva netopýrů na stacionárních stanovištích automatickou detekcí a sleduje kvalitativní složení společenstva netopýrů metodou liniových transeptů. Na začátku r. 2005 vydala AOPK překlad brožury „Netopýři v lesním prostředí“. V dubnu 2005 se delegace ČR zúčastnila zasedání Poradního výboru EUROBATS (Slovensko).

Priority pro rok 2006 a léta následující

Prioritou na rok 2006 je dokončit proces přístupu k Dohodě AEWA (prezident podepsal listinu o přístupu 14. dubna 2006) a zahájit přístup k Memorandu o porozumění o ochraně střeoevropské populace dropa velkého. Bude pokračovat práce na Atlasu migračních cest ptáků. Pozornost se soustředí také na plnění doporučení a usnesení přijatých konferencí smluvních stran Bonnské úmluvy v r. 2005¹²:

12 Plná znění všech rozhodnutí a doporučení 8. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů jsou k dispozici na webové stránce sekretariátu úmluvy: www.cms.int

Číslo	obsah rozhodnutí	úkol pro Českou republiku
8.1	Udržitelné využívání migrujících druhů	Dbát zásad a principů udržitelného využívání migrujících druhů v souladu s Principy a směnicemi přijatými Úmluvou o biologické rozmanitosti v Addis Abebě.
8.3	Finanční a administrativní záležitosti a pravidla pro správu fondu úmluvy: rozpočet pro období 2006–2008	Platit příspěvky v období let 2006–2008 ve výši schválené konferencí smluvních stran.
8.7	Příspěvek Bonnské úmluvy k dosažení cíle 2010 – zastavit pokles biodiverzity	Podporovat spolupráci s ostatními mezinárodními úmluvami a organizacemi v dosažení cíle zastavit pokles biodiverzity do r. 2010, stanovit vhodné indikátory těchto aktivit.
8.8	Komunikační plán Bonnské úmluvy	Podílet se na plnění Komunikačního plánu Úmluvy: plnit roli kontaktního místa a zprostředkovat komunikaci mezi sekretariátem a subjekty zapojenými do implementace úmluvy na národní úrovni, poskytovat aktuální a specifické informace z regionů ČR.
8.10	Naplnění Informačního systému řízení Bonnské úmluvy	Spolupracovat při výměně informací týkajících se migrujících druhů, poskytovat relevantní informace do informačního systému Úmluvy.
8.11	Spolupráce s dalšími úmluvami	Propojovat činnosti spadající pod různé mezinárodní úmluvy v ochraně přírody týkající se migrujících druhů.
8.13	Změna klimatu a migrující druhy	Podporovat výzkum vlivu změny klimatu na migrující druhy.
8.20	Datum, místo 9. zasedání konference smluvních stran úmluvy	Zajistit účast delegace ČR.
8.24	Národní zprávy pro 9. a 10. zasedání konference smluvních stran	Přípravit národní zprávy před konáním obou konferencí ve formátu schváleném konferencí.
8.27	Stěhovavé druhy a vysoce patogenní ptačí chřipka	Podporovat výzkum a výměnu informací o ptačí chřipce; dbát principu opatrnosti, spolupracovat na státní a mezinárodní úrovni v aplikaci doporučených zásad a případných výsledků výzkumu.
8.29	Spojené úsilí pro druhy z Přílohy I	Podporovat a účastnit se mezinárodní spolupráce v ochraně druhů Přílohy I.
8.12 Doporučení	Zlepšení statutu ochrany dravců a sov africko-euroasijského regionu	Realizovat doporučená ochranná opatření pro dravce a sovy.
8.28 Doporučení	Spolupráce v aktivitách týkajících se vybraných druhů Přílohy II	Spolupracovat na mezinárodní úrovni v aktivitách týkajících se vybraných druhů Přílohy II.

Ve dnech 8.–10. května 2006 se zástupci ČR účastnili v Lucembursku 11. zasedání Poradního výboru EUROBATS. Prioritou pro rok 2006 a léta následující bude také naplňování rezolucí, které budou přijaty na 5. zasedání smluvních stran Dohody EUROBATS (Slovensko, 4.–6. 9. 2006). V rámci přípravy na toto zasedání ČR zváží možnost konání 6. zasedání smluvních stran v r. 2010 v České republice.

9. zasedání konference smluvních stran Bonnské úmluvy se bude konat na podzim 2008, před předsednictvím ČR v EU.

1.2.2 Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)

Úmluva se řadí k nejvýznamnějším mezinárodním úmluvám v oblasti životního prostředí. Byla poprvé vystavena k podpisu na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) 5. června 1992 v brazilském Rio de Janeiru a v platnost vstoupila již 29. prosince 1993. Úmluva má 188 smluvních stran, včetně České republiky, pro kterou Úmluva vstoupila v platnost 3. března 1994 (č. 134/1999 Sb.). Sídlo sekretariátu je v Montrealu (Kanada).

Plněním Úmluvy je pověřeno Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství. Vzhledem k tomu, že se Úmluva dotýká i dalších resortů, byl pro zajištění meziresortní spolupráce vytvořen při Ministerstvu životního prostředí v listopadu 1996 Český výbor pro Úmluvu o biologické rozmanitosti, doplněný později o zástupce nevládních organizací. Při Českém výboru byl ustaven vědecký poradní sbor pro řešení odborných otázek.

Cílem Úmluvy o biologické rozmanitosti je zabezpečit:

- ♦ ochranu biologické rozmanitosti – „biologická rozmanitost – biodiverzita“ – znamená variabilitu všech žijících organismů včetně, mezi jiným, suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí; zahrnuje různorodost v rámci druhů, mezi druhy i mezi ekosystémy,
- ♦ udržitelné využívání jejich složek,
- ♦ spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů, plynoucích z využívání genetických zdrojů.

Zatímco v prvním období po vstupu Úmluvy v platnost se pozornost soustředila na ochranu biologické roz-

manitosti v celosvětovém měřítku, v posledním období se do popředí dostávají otázky využívání složek biologické rozmanitosti a rovnoměrného rozdělování výnosů z biologických zdrojů.

Vrcholným rozhodovacím orgánem Úmluvy je konference smluvních stran. Při Úmluvě byl zřízen Poradní orgán pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA), který předkládá konferenci smluvních stran doporučení k jednotlivým aspektům péče o biologickou rozmanitost. Pro řešení jednotlivých specifických odborných otázek ustavuje SBSTTA ad hoc odborné skupiny expertů (AHTEG) a další pracovní skupiny. K naplňování těchto cílů mají smluvním stranám napomoci jednotlivé tematické programy zaměřené na hlavní typy ekosystémů. Smluvní strany Úmluvy mají rozvíjet národní strategie, plány a program pro ochranu a udržitelné využívání biodiverzity.

Hlavní aktivity v roce 2005

Vláda ČR dne 25. května 2005 schválila usnesením č. 620/2005 Strategii ochrany biologické rozmanitosti České republiky; Strategie je zásadní meziresortní materiál k ochraně biodiverzity v ČR (dostupné na www.chm.nature.cz).

ČR splnila své reportingové povinnosti a odeslala sekretariátu Úmluvy druhou a třetí národní zprávu o naplňování Úmluvy (dostupná na www.biodiv.org), rovněž v souladu s ustanoveními Úmluvy odpovídala ČR sekretariátu CBD na notifikace, tzn. žádosti o poskytnutí informací na základě výsledků zasedání konference smluvních stran. Jednalo se o notifikace k přenosu technologií, motivačním opatřením, prioritám stanoveným na COP, revizi implementace Úmluvy, dále o notifikaci č. 72/2004 o udržitelném využívání biodiverzity, notifikaci č. 21/2005 o aplikaci vodní politiky, notifikaci č. 44/2005 k problematice spravedlivého a rovnocenného rozdělování přínosů plynoucích z genetických zdrojů (ABS), notifikaci č. 72/2005 se zaměřením na cestovní ruch, notifikaci č. 63/2005, kterou byly připomínky k dokumentu 11. zasedání SBSTTA zaměřenému na pozitivní motivační opatření, notifikaci č. 84/2005 k revizi programu činností pro chráněná území, notifikaci č. 90/2005 k seznamu dostupných nástrojů pro zajištění ochrany chráněných území a v neposlední řadě také notifikaci č. 130/2005 o indikátorech udržitelného rozvoje.

Delegace ČR se zúčastnila 10. a 11. zasedání SBSTTA a prvního jednání Ad hoc otevřené pracovní skupiny pro revizi implementace CBD. Kontaktní osoba pro Informační systém CBD (CHM) se účastnila semináře pro experty zemí střední a východní Evropy odpovědné za CHM.

Zástupce ČR se rovněž účastnil semináře v Chatham House – přípravného jednání pracovní skupiny pro revizi implementace Úmluvy.

Priority pro rok 2006

Dne 28. února 2006 se konal seminář – genetické zdroje, jejich ochrana a dostupnost. Seminář byl závěrečnou akcí projektu UNEP/GEF „Přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich, ochrana a udržitelné využívání biologické rozmanitosti důležité pro zemědělství, lesnictví a výzkum“, který probíhal od srpna 2004 do konce r. 2005. Úkolem projektu bylo přispět k plnění Úmluvy o biologické rozmanitosti v ČR se zaměřením především na třetí cíl Úmluvy, tj. přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich, a ochranu specializovaných sbírek rostlin a živočichů a naplňování Bonnských směrnic.

Ve dnech 20.–31. března 2006 se v brazilské Curitiba uskutečnilo 8. zasedání konference smluvních stran Úmluvy¹³. Konference přijala 34 rozhodnutí zaměřených na prioritní otázky ostrovní biodiverzity, biodiverzity suchých a subhumidních oblastí, světovou taxonomickou iniciativu, problematiku přístupu ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich (ABS), článek 8 (j) a výchovu, vzdělávání a osvětu. Na programu jednání byly také strategické otázky týkající se hodnotícího procesu naplňování Úmluvy a jejího Strategického plánu, hodnocení ekosystémů na přelomu tisíciletí a revize procesů a mechanismů jednotlivých poradních orgánů Úmluvy.

Nejproblematictější bodem jednání byla otázka ABS se všemi jeho náležitostmi. Konečné rozhodnutí o projednání mezinárodního režimu bylo přesunuto na páté jednání Ad hoc pracovní skupiny pro ABS a bude schváleno nejpozději do 10. zasedání konference, tedy do roku 2010. Bylo rozhodnuto o vytvoření skupiny expertů pro další část agendy ABS – Certifikát původu. Skupina expertů prozkoumá formu a možnosti praktického plnění certifikátu a předloží zprávu pátému jednání pracovní skupiny pro ABS.

Projednávání plnění požadavků předběžného souhlasu a vzájemně dohodnutých podmínek vyústilo v rozhodnutí přijmout praktická opatření na podporu ze strany smluvních stran i dalších zainteresovaných subjektů a zahrnout informace o původu materiálu do žádostí týkajících se duševního vlastnictví.

Smluvní strany vyzdvihly důležitost pracovní skupiny pro revizi implementace Úmluvy a prodloužily její mandát. Byly upraveny zásady jednání Poradního orgánu pro vědecké, technické a technologické záležitosti s tím, že pokud

13 Plná znění všech rozhodnutí a doporučení 8. zasedání konference smluvních stran Úmluvy jsou k dispozici na webové stránce <http://www.biodiv.org/meetings/cop8mop3/default.shtml>.

bude tento poradní orgán na žádost konference svolávat ad hoc technické expertní skupiny, musí jasně stanovit jejich mandát, dobu trvání, reportingové povinnosti, očekávané výstupy a další procedurální záležitosti. Smluvní strany musí dohlížet na to, aby do těchto skupin byli opravdu nominováni vědečtí a techničtí experti, kteří v dané problematice působí. Na konferenci byla s okamžitou platností zavedena akreditace nevládních organizací (NGO).

Na ministerském segmentu bylo na základě „Globálního výhledu biologické rozmanitosti“, který konstatuje potíže při splnění úkolu Strategického plánu Úmluvy zastavit do roku 2010 pokles celosvětové biologické rozmanitosti a pokračování řady negativních trendů (odlesňování, zhoršování kvality půdy, vod, pokles druhové i početní bohatosti flóry a fauny, a tím ohrožení ekosystémů), dosaženo konsensu, že ochrana biologické rozmanitosti musí být zohledněna v celostátních strategiích a politikách včetně sektorových. Biologická rozmanitost musí být chápána v úzkém spojení s takovými úkoly, jako jsou zmírnění dopadů změny klimatu, udržitelný rozvoj zemědělství, udržitelná doprava a územní plánování, kvalita ovzduší a vod.

Konference schválila rozpočet Úmluvy na dvouletí 2007–2008, který je oproti minulému dvouletému období o 4,6% vyšší.

9. zasedání konference smluvních stran se uskutečnilo v první polovině roku 2008 v Německu. Na jaře 2009, v době předsednictví ČR v EU, se uskuteční zasedání SBSTTA. Jedná se o expertní jednání technického charakteru, pozice členských států EU se na toto jednání nekoordinují.

Prioritou na národní úrovni byla publikace Strategie ochrany biologické rozmanitosti, její distribuce všem relevantním stakeholderům, přípravy na sestavování relevantních akčních plánů pro naplňování Strategie, zajištění plně funkčního Informačního systému Úmluvy o biologické rozmanitosti a širší informování veřejnosti o Úmluvě. ČR předala sekretariátu Úmluvy překlad Strategie schválené v roce 2005 a to na 8. zasedání konference smluvních stran v Curitibě. ČR bude plnit požadavky vyplývající z rozhodnutí konference, tedy odpovídat na notifikace sekretariátu, účastnit se expertních jednání a o výsledcích informovat širokou veřejnost.

1.2.3 Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti

Cartagenský protokol je prvním protokolem k Úmluvě o biologické rozmanitosti. Byl přijat 29. ledna 2000 v Montrealu a vystaven k podpisu při příležitosti 5. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti 24. května 2000. Protokol vstoupil celosvětově a i pro

ČR v platnost 11. září 2003 (Sb. m. s. č. 89/2005) a má již 132 smluvních stran. Jeho sekretariát sídlí stejně jako sekretariát CBD v Montrealu (Kanada).

Cílem Protokolu je zajistit ochranu a bezpečnost při zacházení, využívání a přenosu živých modifikovaných organismů, které jsou výsledkem moderních technologií a které mohou mít nepříznivý vliv na zachování biologické rozmanitosti a zdraví člověka. Protokol je zaměřen především na přenos geneticky modifikovaných organismů (GMO) přes hranice států a má ochraňovat zejména země, kterým dosud chybí vlastní právní předpisy v oblasti GMO.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 30. 5.–3. 6. 2005 se uskutečnilo v Montrealu 2. zasedání smluvních stran Protokolu. Jeho výsledkem bylo 14 rozhodnutí, která v přímé vazbě na rozhodnutí z 1. zasedání formovala základ pro další činnost v rámci Protokolu. I přesto, že ve většině bodů projednávané agendy došlo k zřetelnému posunu, nedošlo k přijetí nejdůležitějšího rozhodnutí, a to k článku 18(2)(a) Protokolu, který ukládá smluvním stranám přijmout opatření požadující doprovodnou dokumentaci k živým GMO, které jsou předmětem záměrného přeshraničního pohybu a jsou určeny k přímému využití jako potravina a krmivo, či ke zpracování.

Česká republika se podílela na přípravě pozic EU na zasedání Protokolu. EU je jedním z rozhodujících a neaktivnějších uskupení mezi smluvními stranami Protokolu. Zaměřuje se především na některé klíčové články Protokolu:

- ♦ manipulace, transport a identifikace GMO,
- ♦ sociálně-ekonomická hlediska nakládání s GMO,
- ♦ odpovědnost a odškodňování při nakládání s GMO,
- ♦ informovanost a účast veřejnosti,
- ♦ výměna informací a Biosafety Clearing-House,
- ♦ oznámení smluvní strany vyvážející GMO,
- ♦ hodnocení a řízení rizika při nakládání s GMO.

Na národní úrovni proběhla příprava Memoranda o porozumění pro projekt UNEP/GEF „Budování kapacit pro efektivní zapojení do informačního systému Biosafety Clearing House“. Pro účely naplnění informačního systému byla přeložena řada právních předpisů a jiných dokumentů.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Ve dnech 13.–17. března 2006 se v brazilské Curitibě konalo 3. zasedání smluvních stran Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti. Státy Evropské unie se v přípravách na 3. zasedání Protokolu zaměřily především na články Protokolu věnované odpovědnosti a odškodnění při nakládání s GMO (článek 27), nakládání s GMO, jejich přepravě, balení a označování (článek 18), pomocné orgány (článek

30), hodnocení a řízení rizik při nakládání s GMO (články 15 a 16), vytváření kapacit (článek 22), sledování plnění a podávání zpráv (článek 33) a hodnocení plnění Protokolu (článek 35).

Na zasedání bylo přijato 18 rozhodnutí¹⁴ zaměřených na činnost informačního systému pro biologickou bezpečnost (Biosafety Clearing-House), vytváření a posilování lidských zdrojů a institucionálních kapacit v oblasti biologické bezpečnosti, dále pak na záležitosti sledování plnění Protokolu a podávání zpráv, posouzení účinnosti a revizi Protokolu. Přijetím rozhodnutí v agendě čl. 18. 2(a) Cartagenského protokolu, zabývající se doprovodnou průvodní dokumentací při záměrném přeshraničním převozu zásilek GMO, určených k přímému užití jako potravina, krmivo nebo k dalšímu zpracování, bylo dosaženo historického úspěchu, který nekál ani skutečnost, že některá závazná jednání a rozhodnutí, např. práva a povinnosti států, přes jejichž území jsou přepravovány GMO (tranzit), hodnocení a řízení rizik nakládání s GMO, systém voleb do Výboru pro dodržování závazků a následky opakovaného nedodržování závazků, byla odložena na některé z příštích zasedání. Smluvní strany schválily rozpočet Protokolu na dvouletí 2007–2008.

Vzhledem k tomu, že smluvní strany rozhodly o dvouletém cyklu konání zasedání smluvních stran Protokolu, uskuteční se 4. zasedání smluvních stran paralelně s 9. zasedáním konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti v r. 2008 v Německu.

1.2.4 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES)

Úmluva byla sjednána ve Washingtonu 3. března 1973 a vstoupila v platnost 1. července 1975. Pro bývalé Československo platila Úmluva od 28. června 1992 (č. 572/1992 Sb.) a ČR do ní sukcedovala s účinností od 1. ledna 1993. Úmluva má 169 smluvních stran. Její sekretariát sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Účelem Úmluvy je postavit mezinárodní obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami pod společnou kontrolu všech států světa, aby se docílila ochrana ohrožených druhů fauny a flóry před úplným vyhubením vlivem bezohledného získávání pro obchodní účely. Úmluva omezuje zejména obchod s jedinci ohrožených druhů získaných z volné přírody, kontroluje však i obchod s živočichy odchovanými v zajetí nebo člověkem vypěstovanými rostlinami druhů, které jsou v přírodě ohroženy. V žádném případě se však Úmluva nedotýká domestikovaných zvířat a kulturních rostlin.

Hlavní aktivity v roce 2005

V roce 2005 pokračovalo členství České republiky ve Stálém výboru CITES jako jednoho ze tří zástupců evropského regionu. Členství ve Stálém výboru trvá dvě období mezi zasedáními konference smluvních stran, tj. asi 5 let. Stálý výbor pracuje korespondenčně a obvykle se schází jednou ročně na týdenním zasedání v Ženevě.

Odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP zajišťoval agendu národního výkonného orgánu CITES, Agentura ochrany přírody a krajiny agendu vědeckého orgánu CITES a ČIŽP a Generální ředitelství cel a celníci agendu kontrolních a vymáhacích orgánů.

Pracovníci odboru mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP a AOPK se zúčastnili celé řady zasedání a seminářů souvisejících s implementací Úmluvy. Mezi nejdůležitější patřilo 53. zasedání Stálého výboru CITES (Ženeva 27. 6.–1. 7. 2005), 21. zasedání Výboru pro živočichy CITES (Ženeva, 20.–25. 5. 2005), 15. zasedání Výboru pro rostliny CITES (Ženeva, 17.–21. 5. 2005). Velmi důležitá byla také jednání Vědecké prověřovací skupiny Evropské komise (Brusel, 15. 3., 13. 6., 25. 10., 20. 12. 2005) a zasedání Výboru pro otázky obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami Evropské komise (Brusel, 3. 3., 14. 6., 13. 10. 2005). Inspektoři ČIŽP absolvovali studijní cestu do Nizozemska (Amsterdam aj. 18.–22. 4. 2005).

Zástupci ČR se zúčastnili rovněž: Pracovního semináře „Management a kontrola obchodu s dřevinami CITES v Evropském regionu“ (Perugia, 10.–13. 4. 2005), 10. a 11. zasedání Skupiny pro prosazování nařízení Rady (ES) č. 338/97 (Brusel, 26. 4. 2005 a 10.–11. 11. 2005), 17. zasedání pracovní skupiny Interpolu pro „wildlife crime“ – nezákonnosti v zacházení s divokou přírodou (Lyon, 31. 5.–1. 6. 2005), semináře EU „Rozvoj regionální spolupráce orgánů CITES střední a východní Evropy v oblasti druhové ochrany“ (Budapešť, 16.–17. 6. 2005) a semináře EU ke koordinaci prosazování legislativy CITES (Chesham, Velká Británie, 25.–27. 10. 2005).

ČR plnila rovněž své reportingové povinnosti. V srpnu 2005 byla zaslána sekretariátu CITES a Evropské komisi Dvouletá zpráva CITES za 2003–2004 a v říjnu Výroční zpráva CITES za rok 2004. Průběžně jsou Evropské komisi poskytovány informace o implementaci předpisů ES v oblasti CITES v ČR.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Stěžejní prioritou následujícího období bude implementace předpisů ES v oblasti CITES v návaznosti na zajištění agendy národního výkonného orgánu CITES (MŽP), vědeckého orgánu CITES (AOPK ČR), kontrolních a vymáhacích

¹⁴ Plná znění všech rozhodnutí a doporučení 3. zasedání smluvních stran Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti jsou k dispozici na webové stránce <http://www.biodiv.org/meetings/cop8mop3/default.shtml>.

orgánů (ČIŽP, GŘC). Krajským úřadům a správám národních parků a chráněných krajinných oblastí bude v agendě CITES podle nařízení Rady (ES) č. 338/97 poskytována metodická a další potřebná pomoc.

ČR musí zajistit účast ve výborech Evropské komise k provádění legislativy ES a plnění funkce člena Stálého výboru CITES (ČR bude psát zprávu za Evropu, 54. zasedání plánováno na 2.–6. 10. 2006). Nadále bude plnit své každoroční reportingové povinnosti.

V Nizozemsku proběhne ve dnech 3.–15. června 2007 14. zasedání konference smluvních stran Úmluvy. Další vrcholné zasedání CITES – 15. zasedání konference smluvních stran se předpokládá ve druhé polovině roku 2009, kdy na jeho přípravě bude ČR, předsedající EU v 1. polovině 2009, již aktivně participovat.

1.2.5 Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat

Úmluva byla sjednána dne 21. května 2003 v Kyjevě sedmi státy karpatského regionu včetně ČR a vstoupila v platnost 4. ledna 2006 (č. 47/2006 Sb. m. s.). Úmluva má rámcový, indikativní charakter. Úkolem Úmluvy je spolupráce jednotlivých smluvních stran na ochraně a udržitelném rozvoji Karpat s cílem zlepšit kvalitu života, posílit místní ekonomiky a komunity a chránit přírodní hodnoty a kulturní dědictví. Úmluva je zaměřena na široký okruh témat od ochrany a udržitelného využívání biologické a krajinné rozmanitosti, územního plánování, udržitelného hospodaření s vodami, udržitelného lesního a zemědělského hospodaření, dopravy a infrastruktury, přes cestovní ruch, průmysl, kulturní dědictví a zachování tradičních znalostí až po problematiku EIA, monitoringu a v neposlední řadě zvyšování uvědomění, vzdělávání a účasti veřejnosti.

Hlavní aktivity v roce 2005

V roce 2005 byl ukončen ratifikační proces Úmluvy v ČR uložením ratifikačních listin u depozitáře dne 28. července 2005. ČR se ve dnech 6. – 8. dubna a 16. prosince účastnila 3. a 4. expertního jednání k Úmluvě. Jednalo se o přípravná jednání pro první zasedání konference smluvních stran Úmluvy. Pro tyto účely byla sekretariátu předána tištěná podoba mapových podkladů vymezení Karpat v ČR.

ČR se prostřednictvím svých expertů podílela na projektu Karpatský výhled (Carpathian Environmental Outlook), jehož cílem je zmapování nejen geologického, ale také environmen-

tálního, sociálního a kulturního, přírodního a rozvojového obrazu Karpat od konce minulého století až do budoucna.

V rámci Úmluvy byl zahájen projekt italského ministerstva životního prostředí „Zjišťování kapacit pro naplňování Úmluvy“. Hlavními partnery projektu jsou ve všech zemích karpatského oblouku nevládní ekologické organizace. V ČR je jí organizace „Veronica“. Cílem projektu je na základě dotazníkové formy zjistit dostupné kapacity a možnosti pro reálné naplňování Úmluvy v ČR.

V prosinci 2005 byl v ČR zahájen rovněž projekt ANPED (Northern Alliance for Sustainability), jehož smyslem je vytvořit podmínky pro podporu naplňování Úmluvy definováním a zapojením klíčových partnerů (institucí a skupin) karpatské oblasti a široké veřejnosti do procesu naplňování Úmluvy (více informací na www.ekopolitika.cz).

MŽP jmenovalo v listopadu 2005 koordinátorku vytváření sítě chráněných území Karpat. Je jí zástupkyně Vzdělávacího a informačního střediska Bílé Karpaty, které aktivně spolupracuje se Správou CHKO Bílé Karpaty. Ta se následně za ČR účastnila semináře „Integrovaný rozvoj venkova v horských oblastech střední a východní Evropy a na Balkáně“, který byl zaměřen na podporu udržitelného zemědělství a rozvoj venkova (Liptovský Mikuláš, Slovensko, 24.–26. 10. 2005).

Priority pro rok 2006 a léta následující

Prioritou je příprava na obeslání 1. zasedání konference smluvních stran Úmluvy a zajištění účasti na ní. Konference by se měla konat na podzim 2006 a rozhodnout o stěžejních otázkách, které ovlivní další rozvoj činností v rámci Úmluvy, mj. i o umístění stálého sekretariátu a mechanismu financování činností. ČR již zahájila proces přípravy na konferenci.

V rámci vlastního naplňování Úmluvy je v této počáteční fázi prioritou stanovení hlavních cílů a s tím související identifikace klíčových partnerů pro jejich dosažení. Nedílnou součástí tohoto procesu bude též informování veřejnosti v duchu Aarhuské úmluvy.

ČR bude nadále spolupracovat v již zahájených projektech a procesech souvisejících s naplňováním Úmluvy a při přípravě protokolů k Úmluvě. V případě stanovení reportingových povinností bude nutno zajistit jejich splnění.

2. zasedání konference smluvních stran se může uskutečnit podle článku 14 Úmluvy v roce 2009 v době předsednictví ČR v EU.

2 Environmentální smlouvy se zvláštním statutem

Valné shromáždění OSN (VS OSN) iniciovalo a řídilo sjednání řady důležitých globálních smluv, z nichž nejvýznamnějšími pro oblast životního prostředí se staly Rámcová úmluva o změně klimatu a Úmluva o boji proti desertifikaci. Tyto úmluvy zaujímají v systému mezinárodních environmentálních smluv výjimečné postavení, výsledky jejich jednání jsou přímo projednávány Valným shromážděním OSN, administrace jejich rozpočtu je uskutečňována samotným jejich sekretariátem, který je vybírán a jmenován přímo generálním tajemníkem OSN.

Česká republika je také smluvní stranou významných environmentálních smluv, které nebyly sjednány z iniciativy žádné mezinárodní organizace, ale z iniciativy jednotlivých států. Jedná se o Mezinárodní úmluvu o regulaci velrybářství, jejíž postavení je zcela samostatné, a Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě, který byl sjednán z iniciativy smluvních stran Smlouvy o Antarktidě.

2.1 Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) a Kjótský protokol

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu byla sjednána dne 9. května 1992 v New Yorku a vstoupila v platnost celosvětově i pro Českou republiku dne 21. března 1994 (č. 80/2005 Sb. m. s.). Úmluva a následný Kjótský protokol jsou právním podkladem pro snížení emisí skleníkových plynů na takovou úroveň, která by nebyla z hlediska vzájemné interakce s klimatickým systémem Země pro další vývoj planety nebezpečná. Protokol specifikuje mj. redukční závazky smluvních stran ke snížení emisí skleníkových plynů do atmosféry. Sekretariát Úmluvy a Protokolu sídlí v Bonnu v Německu.

Úmluva je založena na čtyřech hlavních principech:

- ♦ *principu mezigenerační spravedlnosti*, tj. chránit klimatický systém ve prospěch nejen současné, ale i příštích generací;
- ♦ *principu společné, ale diferenciované odpovědnosti*, který říká, že ekonomicky vyspělé země nesou hlavní odpovědnost za rostoucí koncentrace skleníkových plynů v atmosféře;
- ♦ *principu potřeby chránit zejména ty části planety, které jsou více náchylné* na negativní dopady změn klimatického systému;
- ♦ *principu tzv. předběžné opatrnosti*, tj. nutnosti neodkládat řešení problému, a to ani v tom případě, že doposud nelze některé důsledky změny klimatu vědecky zcela podložit.

Kjótský protokol k Úmluvě byl přijat dne 10. 12. 1997 na 3. konferenci smluvních stran a konkretizuje základní záměry Úmluvy. V příloze B kvantifikuje redukční cíle ekonomicky vyspělých států, vymezuje způsoby jejich možného plnění a specifikuje podmínky, za kterých vstoupí v platnost. Listina o schválení Protokolu Českou republikou byla uložena u depozitáře dne 15. 11. 2001. Protokol vstoupil celosvětově a rovněž pro ČR v platnost dne 16. 2. 2005 (č. 81/2005 Sb. m. s.).

Hlavní aktivity v roce 2005

V r. 2005 probíhaly práce na přípravě Čtvrtého národního sdělení ČR k Úmluvě, Prvního národního sdělení k Protokolu a Zprávy o dosaženém pokroku v plnění Protokolu. Povinnost zpracovat uvedené dokumenty plyne přímo z Úmluvy, Protokolu, Marrákešských dohod a rozhodnutí 280/2004/ES o mechanismu monitorování skleníkových plynů a provádění Protokolu. Dále probíhaly práce na ustavení Národního inventarizačního systému (NIS). Systém byl z technického hlediska nastaven, je potřeba však dořešit otázku financování.

V roce 2005 proběhla dvě kola jednání podpůrných orgánů Úmluvy – SBSTA (*Subsidiary Body on Scientific and Technological Assessment, Podpůrný orgán pro vědeckou a technickou pomoc*), SBI (*Subsidiary Body for Implementation, Podpůrný orgán pro implementaci*) – 22. zasedání (Bonn, květen 2005) a 23. zasedání (Montreal, listopad/prosinec 2005), která byla zaměřena zejména na pokračování zavádění a podrobnější rozpracování témat obsažených v usneseních přijatých na 10. konferenci smluvních stran Úmluvy a přípravu témat pro 11. konferenci smluvních stran Úmluvy a 1. zasedání smluvních stran Protokolu. Zasedání SBSTA/SBI-22 a SBSTA/SBI-23 se zúčastnili zástupci odboru změny klimatu MŽP.

Delegace České republiky se zúčastnila 11. zasedání konference smluvních stran Úmluvy ve dnech 28. 11.–9. 12. 2005 v Montrealu, které bylo zároveň 1. zasedáním smluvních stran Protokolu (COP 11/MOP 1). Konference schválila dohody z Marrákeše (tzv. Marrákešská deklarace byla připravena v roce 2001 na 7. zasedání konference smluvních stran v Marrákeši), které obsahují soubor prováděcích pravidel k Protokolu. Byl ustaven dvacetičlenný Výbor pro kontrolu dodržování Protokolu. Rovněž byl položen základ pro diskusi ohledně budoucích závazků po roce 2012 v souladu s čl. 3.9 Protokolu; státy odsouhlasily zahájení procesu revize Protokolu dle čl. 9, která může vyústit přijetím změn Úmluvy. K tomuto tématu by měla proběhnout další diskuze na 12. zasedání konference smluvních stran UNFCCC a 2. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu v listo-

padu 2006. Ředitel odboru změny klimatu MŽP působil v prvním týdnu konference jako vedoucí kontaktní skupiny pro problematiku projektů společné implementace. V rámci konference vedla delegace ČR řadu jednání s vybranými státy na téma budoucího prodeje přebytku (s Rakouskem, Španělskem, Portugalskem, Kanadou, Francií, Belgií a Japonskem). Během konference v Montrealu byla dne 8. 12. 2005 podepsána mezi ČR a Kanadou dohoda o spolupráci v oblasti projektů společné implementace podle čl. 6 Protokolu a mezinárodního emisního obchodování podle čl. 17 Protokolu.

Dne 2. 12. 2005 bylo v Bruselu podepsáno Memorandum o porozumění vlády České republiky a vlády Dánského království o spolupráci při provádění Rámcové úmluvy o změně klimatu a jejího Kjótského protokolu, zvláště při snižování emisí skleníkových plynů v souladu s článkem 6 Kjótského protokolu. Obdobné memorandum je připravováno i s Nizozemím a Kanadou.

V průběhu roku 2005 se čeští experti z MŽP a ČHMÚ účastnili pravidelných technických jednání v rámci pracovních skupin EU k problematice změny klimatu, na kterých se řešily aktuální problémy.

Priority pro rok 2006 a léta následující

V roce 2006 bude splněna řada úkolů vyplývajících z Úmluvy, Protokolu a rozhodnutí 280/2004/ES resp. 2005/166/ES (prováděcí pravidla k rozhodnutí 280/2004/ES). Jedná se zejména o přípravu Národní inventarizační zprávy o emisích skleníkových plynů za rok 2004, dále o zavádění nových metodik pro inventarizace, zpřesňování inventur a nastavení kontrolních mechanismů; o přípravu zprávy

o jednotkách přiděleného množství (AAUs); dále bude potřeba řešit vybudování registrů pro flexibilní mechanismy Protokolu; a konečně do 15. 6. 2006 bude muset Česká republika jako smluvní strana Protokolu učinit politické rozhodnutí v otázce zahrnutí či nezahrnutí propadů skleníkových plynů do svých národních inventur z dodatečných aktivit v rámci sektoru využívání krajiny, změn ve využívání krajiny a lesnictví (LULUCF) podle čl. 3.4 Protokolu.

V rámci přípravy výše uvedených zpráv bude potřeba řešit otázku zpracování aktualizovaných projekcí emisí skleníkových plynů, kvantifikované odhady dopadů politik a opatření na emise skleníkových plynů, zabývat se podrobnějším rozpracováním adaptačních opatření v jednotlivých sektorech a jejich ekonomickým vyhodnocením. Experti rovněž čeká rozpracování možností mezinárodního emisního obchodování v rámci čl. 17 Protokolu s následnou recyklací výnosu z prodeje přebytku do ekologických projektů (procedurální, institucionální, právní a technické nastavení systému) aj.

V průběhu roku 2006 se experti zúčastní celé řady technických jednání na úrovni pracovních skupin k problematice změny klimatu v rámci EK a zasedání pracovních a vrcholných orgánů UNFCCC a Kjótského protokolu. 12. konference smluvních stran UNFCCC a 2. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu se uskuteční ve dnech 6.–17. listopadu 2006 v Nairobi.

Přehled úkolů plynoucích pro Českou republiku z rozhodnutí přijatých na zasedáních smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a Kjótského protokolu:

Dokument ¹⁵	obsah rozhodnutí ¹⁶	úkol pro ČR
Rozhodnutí 11/CP.7 Rozhodnutí /CMP.1 (LUCF)	...schvaluje definice, předepsané postupy, pravidla a směrnice vztahující se k aktivitám z využívání půdy a lesnictví podle čl. 3, 6 a 12 Protokolu obsažených v příloze pro využití v prvním kontrolním období; ...podat informace ...o tom, jak jsou sklizení nebo lesní poruchy následované znovuoobnověním lesa odlišené od odlesňování; tyto informace budou předmětem kontroly v souladu s čl. 8; Národní inventarizační systémy zajistí, aby půdní plochy vztahující k aktivitám využívání krajiny a lesnictví podle čl. 3.3 a 3.4 Protokolu byly přesně identifikovány,...	Je potřeba učinit politické rozhodnutí v otázce zahrnutí dobrovolných aktivit v rámci čl. 3.4. Protokolu do národních inventur (připravují se podklady). Ostatní je potřeba zajistit v plné šíři a v souladu s implementací IPCC ¹⁷ LUCF GPG ¹⁸ .
Rozhodnutí 15/CP.7 Rozhodnutí -/CMP.1 (Flexibilní mechanismy Protokolu)	...způsobilost zemí uvedených v Příloze I Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu zapojit se do flexibilních mechanismů Protokolu závisí na plnění metodologických a reportingových povinností... ... CER ¹⁹ , ERU ²⁰ a AAUs ²¹ podle čl. 6, 12 a 17 Protokolu stejně jako jednotky z propadů skleníkových plynů v rámci aktivit využívání krajiny, změn ve využívání krajiny a lesnictví...mohou být využity k plnění povinností podle čl. 3 Protokolu...	Práce je nutno zahájit v r. 2006.
Rozhodnutí 16/CP.7 Rozhodnutí /CMP.1 (čl. 6 Protokolu)	Smluvní strana ... je způsobilá k převodu či nabytí ERUs, atd....pokud plní následující požadavky: ♦ je smluvní stranou Protokolu; ♦ její jednotky přiděleného množství (AAU) jsou vypočteny a zaznamenány v registru ...; ♦ má ustaven národní inventarizační systém...; ♦ má ustaven národní registr; ♦ každoročně předává aktuální požadované inventury skleníkových plynů včetně národní inventarizační zprávy a společného reportingového formátu...; ♦ předává doplňkové informace o AAU v souladu s...	Zajistit v plné šíři; práce je nutno zahájit v r. 2006.
Rozhodnutí 16/CP.7 Rozhodnutí -/CMP.1 (čl. 6 Protokolu)	Dosáhnout způsobilosti...do 16 měsíců od zaslání zprávy obsahující výpočet jednotek přiděleného množství (AAU)... ... verifikační procedury Kontrolního Výboru pro projekty společné realizace podle čl. 6 Protokolu...	Zajistit v plné šíři; práce je nutno zahájit v r. 2006.
Rozhodnutí 18/CP.7 Rozhodnutí-/CMP.1 (čl. 17 Protokolu)	Smluvní strana zachová ve svém národním registru rezervu jednotek přiděleného množství pro první kontrolní období Protokolu, která nepoklesne pod 90% přiděleného množství smluvní strany vypočteného podle čl. 3 odst. 7 a 8 Protokolu, nebo 100% pětinasobku posledních aktuálních revidovaných inventur. Z takto získaných dvou hodnot se vybere menší z nich.	Provést výpočet hodnoty "commitment period reserve". Zajistit zavedení hodnoty do NRS ²² .
Rozhodnutí 19/CP.7 Rozhodnutí-/CMP.1 (Účtování)	Smluvní strana předá sekretariátu Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu do 31. 12. 2006 zprávu uvedenou v odst. 6 přílohy tohoto rozhodnutí. Po dokončení počáteční kontroly podle čl. 8 Protokolu, jednotky přiděleného množství (AAU) budou zaznamenány v databázi,... zůstanou fixní během kontrolního období;	Předložit zprávu sekretariátu Úmluvy.

15 CMP.1 k jednotlivým tématům jsou dokumenty přijaté na COP/MOP-1, tj. prvním zasedáním smluvních stran Kjótského protokolu po jeho vstupu v platnost.

16 Stručný výpis požadavků z příslušných dokumentů, nezkrslující význam úplného textu.

17 Mezivládní panel pro změnu klimatu

18 Zásady dobré praxe pro sektor využívání půdy a lesního hospodářství (land use change and forestry, good practice guidance)

19 Certifikované emisní snížení (certified emission reduction)

20 Jednotka emisního snížení (emission reduction unit)

21 Jednotka přiděleného množství (assigned amount unit)

22 Národní systém registrů (national registry system)

Dokument ¹⁵	obsah rozhodnutí ¹⁶	úkol pro ČR
	Smluvní strana zajistí výpočet svých jednotek přiděleného množství... a prokáže kapacitu k účtování svých emisí a AAU. Smluvní strana předá zprávu ve dvou částech, obsahující informace o... - kompletních inventurách pro všechny roky od 1990 do roku, za který je k dispozici aktuální emisní inventura... - identifikaci základního roku pro částečně a zcela fluorované uhlovlodíky a fluorid sírový; - výpočet svých jednotek přiděleného množství na základě svých emisních inventur (Část I) a - výpočet své rezervy pro kontrolní období; - identifikaci výběru minimálních hodnot pro koruny stromů, ploch půd a výšky stromů pro účely účtování aktivit podle čl. 3.3 a 3.4 Protokolu...; - identifikaci volby aktivit podle čl. 3.4 Protokolu...; - popis národního inventarizačního systému; - popis národního registru (Část II). Smluvní strana ustaví a provozuje národní registr k účtování, vydávání, držení, převádění, akvizici a zrušení jednotek ERUs, CERs, AAUs and RMUs a převodu jednotek ERUs, CERs and AAUs do dalšího období. Smluvní strana ustaví organizaci jako administrátora registru k provozování národního registru...	Provést výpočet, prokázat schopnost provedení výpočtu, atd. Připravit zprávu shrnující veškeré požadavky. Vybudovat NRS, přípravu nutno zahájit v r. 2006. Jmenovat administrátora NRS.
Rozhodnutí 13/CP.8	...potřeba rozšíření spolupráce mezi Rámcovou úmluvou OSN o změně klimatu, Úmluvou o biologické rozmanitosti a Úmluvou o boji proti desertifikaci s ohledem na nutnost zvýšení environmentální integrity, zajištění synergie, vyhnutí se duplikace úsilí, zintenzivnění společného úsilí a efektivnějšího využívání dostupných zdrojů;	Zajistit pokračování a rozšíření spolupráce mezi úmluvami.
Rozhodnutí 20/CP.7 Rozhodnutí-/CMP.1 Příloha VI, B	Příprava inventur skleníkových plynů Smluvní strana zajistí: - identifikaci klíčových kategorií zdrojů; - přípravu odhadů v souladu s metodikou IPCC GLs a IPCC GPG a zajistí, aby příslušné metody byly použity k odhadu emisí z klíčových kategorií zdrojů...; - shromáždí potřebné aktivní údaje, informace o procesech a emisní faktory...; - zajistí kvantitativní odhad nejistot v inventurách pro každou kategorii zdrojů a pro inventuru jako celek ...; - zajistí, aby rekalkulace předchozích inventur byly v souladu s IPCC GLs a IPCC GPG...; - zpracuje národní inventuru v souladu s čl. 7 odst. 1 Protokolu ...; - zavede kontrolní mechanismy pro inventury (QC/QA)...; - zajistí kapacity pro základní kontrolu...; - zajistí širší kontrolu inventury pro klíčové kategorie zdrojů ...; - na základě kontrol...a vyhodnocování inventur v pravidelných intervalech, aktualizuje plánovací proces tak, aby byly dosaženy požadované cíle kvality inventur...;	Pokračovat v rozšiřování míry využití IPCC GPG včetně LUCF GPG 2003 i v dalších letech. Zlepšovat přístup k požadovaným vstupním údajům. Postupně doplnit. Doplnit. Postupně doplnit trendovou řadu o r.1991 a 1993 a provést celkový přepočet. Výrazně zkvalitnit QA/QC²³ plán. Stanovit systém kontroly jako součást NIS. Připomínky mezinárodního i interního kontrolního mechanismu budou průběžně zohledňovány.
Rozhodnutí /CMP.1 Příloha VI, C	Správa emisních inventur Smluvní strana zajistí: - archivaci informací o emisních inventurách...; - zajistí přístup kontrolnímu týmu ke všem archivovaným informacím...; - zodpoví otázky kontrolního týmu ve vztahu k inventurám...;	Řešit systémově v rámci NIS.

15 CMP.1 k jednotlivým tématům jsou dokumenty přijaté na COP/MOP-1, tj. prvním zasedáním smluvních stran Kjótského protokolu po jeho vstupu v platnost.

16 Stručný výpis požadavků z příslušných dokumentů, nezkrslující význam úplného textu.

23 Kontrolní plán (quality assurance, quality control)

Vrcholné jednání UNFCCC (14. zasedání konference smluvních stran) a Kjótského protokolu (4. zasedání smluvních stran) se uskuteční v předvečer předsednictví ČR v EU, tj. na podzim 2008, kdy ČR bude muset úzce spolupracovat s předsedající Francií. V době předsednictví ČR v EU se bude konat **zasedání SBSTA**. Na tomto zasedání budou připravovány podklady pro 15. zasedání konference smluvních stran.

2.2 Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zejména v Africe (UNCCD)

Úmluva OSN o boji proti desertifikaci byla sjednána z iniciativy Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, která se konala v Rio de Janeiro v roce 1992. Úmluva byla přijata 17. června 1994 a vstoupila v platnost 12. prosince 1996. V současné době má Úmluva 191 smluvních stran, jsou jimi všechny členské státy EU vyjma Estonska a Evropského společenství. Pro Českou republiku vstoupila Úmluva v platnost 24. dubna 2000 (č. 53/2002 Sb. m. s). Sekretariát UNCCD sídlí v německém Bonnu.

Cílem Úmluvy je zavést integrovaný přístup k řešení problematiky desertifikace, která úzce souvisí s prosazováním udržitelného rozvoje a zapojením obyvatelstva na místní úrovni do hledání nejúčinnějších způsobů snižování hrozby desertifikace a velkého sucha. Úmluva je významná především tím, že podobně jako Úmluva o biologické rozmanitosti a Rámcová úmluva OSN o změně klimatu představuje komplexní nástroj k řešení celosvětově závažných problémů v ochraně přírody, půdy, vodních a jiných přírodních zdrojů, které jsou způsobovány celou řadou vzájemně provázaných ekologických, sociálních, kulturních a ekonomických faktorů.

Česká republika nepatří k postiženým zemím, radí se k tzv. dárcovským zemím. Přístup České republiky k Úmluvě byl projevem solidarity s postiženými smluvními stranami, tj. především s rozvojovými zeměmi, a vyjádřením ochoty spolupodílet se na řešení globálních problémů životního prostředí. Česká republika poskytuje pomoc postiženým rozvojovým zemím formou projektů zaměřených na oblast degradace půd, hydrogeologii, hydrologii, lesnictví atd., především v rámci možností své zahraniční rozvojové pomoci.

Hlavní aktivity v roce 2005

V roce 2005 se zástupce odboru politiky životního prostředí a mnohostranných vztahů MŽP, který je kontaktním místem ČR, zúčastnil jednání pracovních skupin pro mezinárodní environmentální otázky Rady EU a dalších jednání k řešení problému desertifikace. Delegace ČR se ve dnech

17.–28. října 2005 zúčastnila v Nairobi 7. zasedání konference smluvních stran, která je nejvyšším orgánem Úmluvy. Viceprezidentem a členem byra Úmluvy za region východní Evropy na roky 2005–2007 byl zvolen zástupce ČR JUDr. Jiří Hlaváček, ředitel odboru politiky životního prostředí a mnohostranných vztahů MŽP.

Česká republika má své zastoupení také ve skupině expertů, která je součástí Výboru pro vědu a techniku Úmluvy. Její členkou je prof. Marta Tesařová z Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Ta v roce 2005 pro jednání konference smluvních stran připravila mj. podklady pro hodnocení vztahů mezi degradací krajiny a chudobou.

Odbor projektové a rozvojové spolupráce MŽP koordinoval projekt Programu OSN pro rozvoj/Globálního fondu pro životní prostředí (UNDP/GEF) „National Capacity Self-Assessment for Global Environmental Management“ ukončený na jaře 2006, v jehož rámci byly hodnoceny kapacity ČR pro implementaci Úmluvy a také UNFCCC a CBD. Odbor politiky životního prostředí a mnohostranných vztahů MŽP se podílel na připomínkování výstupů pracovní skupiny pro desertifikaci v rámci tohoto projektu.

V roce 2005 probíhala další etapa jednoho z mnoha rozvojových projektů v gesci MŽP vycházejícího přímo z potřeb Úmluvy *„Udržitelný rozvoj a management vodních zdrojů a boj proti desertifikaci v kraji Dornogobi v jihovýchodní části Mongolska“*, který je realizován firmou GEOMIN. Projekt řeší vybudování dlouhodobě udržitelného a fungujícího systému vodního hospodářství a vodních zdrojů. Důsledkem realizace projektu bude kromě jiného i omezení podílu člověka na postupujícím procesu desertifikace v předmětném území. Plánované ukončení projektu je v roce 2006.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Smluvní strany Úmluvy postižené desertifikací jsou povinny předkládat zprávy o plnění požadavků Úmluvy dle svých Národních akčních plánů. Rozvinuté země, které nejsou postiženy desertifikací (patří sem i ČR), mají povinnost předkládat národní zprávy o opatřeních přijatých pro provádění Úmluvy a informovat o aktivitách na pomoc zemím postiženým desertifikací. Národní zprávy jsou následně hodnoceny na konferenci smluvních stran (1x za 2 roky). Národní zpráva za ČR byla v květnu 2006 zaslána sekretariátu Úmluvy.

Česká republika v následujícím období zohlední povinnosti vyplývající z Úmluvy při realizaci své dvoustranné a mnohostranné rozvojové pomoci. Ministerstvo životního prostředí bude nadále v rámci rozvojové pomoci podporovat projekty zaměřené na boj s desertifikací a chudobou v postižených zemích, především v Africe. Bude

zároveň hledat možnosti užší spolupráce s ostatními dárcovskými zeměmi.

Ministerstvo životního prostředí podnikne nutné kroky k realizaci vzniku regionálního referenčního centra „Degradace a ochrana půd – strategie a plánování“, které bude hostit Univerzita Palackého v Olomouci.

Česká republika v době svého předpokládaného předsednictví EU v 1. polovině roku 2009 bude koordinovat mimo jiné témata desertifikace a Afriky v rámci pravidelných zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí a zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj v únoru a květnu 2009. Proto její volba do byra UNCCD a také do byra Komise OSN pro udržitelný rozvoj (JUDr. Jiří Hlaváček) napomůže kvalitní přípravě na koordinační úlohu v těchto otázkách jak v rámci EU, tak OSN.

Rok 2006 byl vyhlášen Mezinárodním rokem boje proti suchu a rozšiřování pouští na základě rezoluce OSN č. A/Res/58/211 ze dne 9. února 2004. Ministerstvo životního prostředí při této příležitosti plánuje organizaci několika aktivit na národní úrovni. Dne 26. ledna 2006 byla zahájena putovní výstava doprovázena informačním letákem. Výstava je zaměřená především na roli České republiky v boji proti suchu a degradaci půd a její pomoc postiženým zemím.

Ve dnech 4.–6. září 2006 bude uspořádána konference pro národní experty zabývající se desertifikací a degradací půd. První část konference, seminář vedený formou přednášek, se uskuteční na Masarykově univerzitě v Brně. Druhou částí bude jednodenní exkurze do jedné z tzv. zranitelných oblastí v Jihomoravském kraji, která je velmi náchylná k vodní a větrné erozi. Konference bude věnována především dopadům sucha a degradaci půd v České republice. Vzhledem k tomu, že je tato problematika celosvětovým problémem nejen v oblasti ochrany půd, ale také v ochraně přírody, vodních a jiných přírodních zdrojů, bude pozornost věnována také vazbě desertifikace – biologická rozmanitost – změna klimatu.

V březnu až květnu 2006 probíhala v rámci osvětových aktivit fotografická a literární soutěž pro žáky základních a středních škol s cílem upozornit na fakt, že také ČR čelí dopadům sucha a degradace půd. Výsledky soutěže slavnostně vyhlásil ministr životního prostředí u příležitosti Světového dne životního prostředí 5. června 2006 v Technickém muzeu v Praze.

Delegace České republiky se v letech 2007 a 2009 zúčastní 8. a 9. zasedání konference smluvních stran, včetně zasedání Výboru pro vědu a techniku, který se schází každoročně. 9. zasedání konference v roce 2009 by se mělo konat

na podzim. Jeho příprava bude zahájena již v době předsednictví ČR v EU. Dále se zástupce MŽP zúčastní 5. zasedání Výboru pro kontrolu provádění Úmluvy (CRIC), které se koná ve dnech 4.–13. října 2006 v Argentíně.

Viceprezident a člen byra Úmluvy za region východní Evropy se aktivně zapojí do jeho činnosti, bude se účastnit jednání byra a hájit zájmy regionu.

2.3 Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství

Úmluva byla sjednána tehdejšími velrybářskými státy dne 2. 12. 1946 ve Washingtonu. V současné době má 66 smluvních stran. Sekretariát Úmluvy sídlí v Cambridge (Velká Británie). Vlády zemí, které jsou smluvními stranami Úmluvy, uznávají, že velryby představují velké přírodní bohatství, které je třeba zachovat budoucím generacím. V minulosti byly velryby loveny nadměrným neudržitelným způsobem, což způsobilo jejich ohrožení do takové míry, že je třeba chránit všechny druhy velryb před pokračujícím nadměrným lovením. Pokud budou velryby náležitě obhospodařovány, přispěje to k růstu jejich populací, což umožní zvětšit počty lovených velryb, aniž by to ohrozilo tyto přírodní zdroje. Za tím účelem je třeba velrybářství regulovat a směřovat ho na ty druhy velryb, které vydrží exploataci, a naopak dočasně nelovit ty druhy, jejichž populace jsou ohroženy na přežití. Úmluva tedy byla uzavřena kvůli náležité ochraně velrybích populací, což umožní správný rozvoj velrybářského průmyslu. Tento dvojí cíl však dnes učinil z Úmluvy místo střetů mezi zastánci ochrany velryb a propagátory velrybářství.

Na základě Úmluvy byla zřízena Mezinárodní velrybářská komise (International Whaling Commission, IWC), do níž každá smluvní vláda jmenuje jednoho člena. Komise se schází pravidelně jednou ročně anebo dle potřeby i častěji.

Hlavní aktivity v roce 2005

Dne 26. ledna 2005 byl ukončen proces přístupu ČR k Úmluvě uložením listiny u depozitáře – vlády Spojených států amerických. Toto datum je oficiálním datem přístupu ČR k Úmluvě. Zatímco předchozí zasedání IWC se ČR účastnila pouze jako pozorovatel, 57. zasedání, které se konalo ve dnech 20.–25. června 2005 v Ulsanu, Korea, se ČR účastnila již jako zástupce smluvní strany s právem hlasovat. Výsledky zasedání lze charakterizovat jako vítězství zastánců ochrany velryb nad snahami některých zemí, které usilují o zrušení zákazu komerčního lovu velryb. K tomuto výsledku přispěla i Česká republika, která svým hlasováním podpořila „protivelrybářské země“.

ČR oficiálně podpořila kandidatury Chile a Portugalska na pořádání výročních zasedání v letech 2008 a 2009.

Priority pro rok 2006 a léta následující

ČR musí v roce 2006 zabezpečit účast na zasedání Pracovní skupiny Revidovaného plánu obhospodařování velryb (Cambridge, Velká Británie, 27. 2.–2. 3. 2006). Delegace ČR se rovněž zúčastní 58. zasedání IWC (St. Kitts a Nevis, 24. 5.–20. 6. 2006), přičemž na tomto jednání bude prosazovat zachování ochrany velryb. Rovněž se zapojí do práce Výboru pro ochranu.

Vzhledem k velmi křehké rovnováze počtu států podporujících ochranu velryb na straně jedné a států podporujících lov velryb na straně druhé se ČR i v následujících letech aktivně zapojí do činnosti Pracovní skupiny i Výboru tak, aby mohla prosazovat zájmy, kvůli kterým k Úmluvě přistoupila. Stěžejní bude účast na každoročních zasedáních Mezinárodní velrybářské komise (59. zasedání IWC – květen/červen 2007 – Anchorage, USA; 60. zasedání IWC – květen/červen 2008 – pravděpodobně Santiago de Chile, Chile; 61. zasedání IWC – květen/červen 2009 – pravděpodobně Madeira, Portugalsko). Konference bude probíhat v době českého předsednictví EU, členské státy EU však své pozice v rámci jednání IWC nekoordinují.

2.4 Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě

Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě, tzv. Madridský protokol, byl sjednán dne 4. října 1991 z iniciativy smluvních stran Smlouvy o Antarktidě. Pro ČR vstoupil v platnost dne 24. září 2004 (č. 42/2005 Sb. m. s.). Sekretariát Smlouvy i Protokolu sídlí v Buenos Aires (Argentina). Protokol stanovuje povinnost posoudit vlivy všech plánovaných činností v Antarktidě na její životní prostředí. Dále zřizuje Výbor pro ochranu životního prostředí Antarktidy, upravuje řešení sporů a kontrolní mechanismy. Nedílnou součástí Protokolu je 6 příloh (I. posuzování vlivů na ŽP, II. ochrana antarktické fauny a flóry, III. likvidace odpadů a odpadové hospodářství, IV. prevence znečištění moře, V. správa a ochrana zvláště chráněných antarktických území), z nichž k VI. Stockholmské příloze o odpovědnosti za škody zahájí ČR přístup v roce 2006. Přístup k Protokolu a přijetí všech příloh je nezbytnou podmínkou pro udělení konzultativního statusu, o který ČR usiluje. Další podmínkou je vyvíjet podstatnou vědeckou a výzkumnou činnost.

Cílem Madridského protokolu je zvýšit ochranu životního prostředí Antarktidy a závislých a přidružených eko-

systemů, včetně jejich estetických hodnot, jakož i jejich hodnot v oblasti provádění vědeckého výzkumu. Zásadním způsobem doplňuje existující nedostatky systému ochrany životního prostředí v této oblasti.

Hlavní aktivity v roce 2005

Delegace České republiky složená se zástupců resortů Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, České geologické služby a Geografického ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity se ve dnech 6.–17. června 2005 ve Stockholmu zúčastnila jednání 28. Poradního shromáždění; jednání se konají každoročně.

Madridský protokol byl vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv, čímž nabyl účinnosti zákon č. 276/2003 Sb., o Antarktidě a o změně některých zákonů.

V roce 2005 probíhaly stavební a technické práce spojené s výstavbou vědecké stanice realizované zejména Masarykovou univerzitou v Brně. Stavba byla po montáži technických celků (vzduchotechnika, elektroinstalace, rozvod vody, odpadní systém atd.) ukončena na začátku roku 2006. Byl vypracován plán odpadového hospodářství, který bude implementován v roce 2006. Své reportingové povinnosti plní ČR každoročně, v roce 2005 byla sekretariátu zaslána zpráva hodnotící zapojení českých expertů.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Na rok 2006 je plánováno uzavření dvoustranné Dohody o spolupráci v Antarktidě mezi vládami ČR a Chile. Slavnostní otevření české vědecké stanice na Ostrově Jamese Rosse proběhne v roce 2007. Do výstavby stanice byly zapojeny Masaryková univerzita v Brně, Čechofracht, a.s., Czechoslovak Ocean Shipping, s.r.o., České přístavy Praha, a.s., ČGS, která provedla geologické mapování ostrova a několik dalších projektů se zapojením českých vědců.

Výhledově MŽP zahájí přístup ke Stockholmské příloze a v rámci plnění tzv. indikativního seznamu Evropské komise zváží rovněž přístup k Úmluvě na ochranu antarktické mořské fauny a flóry. V roce 2006 bude ustavena národní Komise pro Antarktidu.

Zástupce MŽP se ve dnech 12.–23. června 2006 zúčastnil zasedání 29. Poradního shromáždění ke Smlouvě o Antarktidě, které se koná v Edinburghu.

Zasedání Poradního shromáždění se konají každoročně v období květen–červen, tzn. i v době českého předsednictví v EU v roce 2009. Státy EU na zasedání Poradního shromáždění ovšem nekoordinují svou pozici k jednotlivým bodům agendy.

3. Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů (EHK OSN) a environmentální smlouvy sjednané v jejím rámci

Evropská hospodářská komise OSN je jednou z regionálních komisí OSN. Má 55 členských států včetně USA a Kanady. Dne 27. prosince 2005 byl jmenován novým výkonným tajemníkem EHK OSN Marek Belka, bývalý předseda vlády a ministr financí Polska.

Environmentálně orientovaná spolupráce s Evropskou hospodářskou komisí Organizace spojených národů náleží dlouhodobě k významným mezinárodním aktivitám České republiky. Hlavním partnerem MŽP je v této tematické oblasti Divize pro životní prostředí, bydlení a management krajiny (Environment, Housing and Land Management Division), která je výkonným orgánem a současně sekretariátem nejdůležitějšího orgánu EHK OSN pro záležitosti životního prostředí – Výboru pro politiku životního prostředí (Committee on Environmental Policy, CEP). Ředitelem divize je od roku 1995 Kaj Bärlund, bývalý ministr životního prostředí Finska. CEP odpovídá za usměrňování a koordinaci environmentálních politik členských států a metodicky vede tematicky zaměřené odborné pracovní útvary (pracovní skupiny aj.). Členkou CEP za ČR je Ing. Helena Čížková, Ph.D., která byla v letech 1999–2004 rovněž členkou byra.

Významné postavení zaujímal ČR i v orgánech úmluv, resp. v pracovních skupinách připravujících mezinárodní právně závazné nástroje (Ing. Karel Bláha, CSc., ředitel odboru environmentálních rizik MŽP vedl jednání k Protokolu PRTR k Aarhuské úmluvě, MUDr. Jaroslav Volf, SZÚ, byl místopředsedou skupiny pro vyjednávání Protokolu o SEA k Espoo úmluvě).

Význam činnosti v EHK OSN pro ČR spočívá nejen v oblasti zahraničně-politické (vývoj a implementace mezinárodních právně závazných nástrojů k ochraně životního prostředí, spoluvytváření dlouhodobých nadnárodních strategií v evropské politice životního prostředí), ale i v oblasti národní (ovlivnění dlouhodobých záměrů státní politiky životního prostředí, koncepční rozvoj a zpřesňování národního právního rámce v oblasti životního prostředí). Aktivita EHK OSN v oboru životního prostředí lze zjednodušeně rozdělit do dvou skupin:

- aktivity ve vztahu k mezinárodní politice životního prostředí v regionu EHK OSN;
- aktivity ve vztahu k mezinárodním právně závazným nástrojům (úmluvám, protokolům).

Provoz sekretariátu EHK je financován z řádného rozpočtu OSN. ČR se na aktivitách EHK OSN podílí také dob-

rovolnými příspěvky. V roce 2005 poskytla ČR na pomoc transformujícím se ekonomikám zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie (projekt EDIFACT) 5 mil. Kč. Dobrovolné příspěvky byly dále poskytnuty na aktivity vybraných environmentálních smluv.

Dne 15. června 2005 byla zveřejněna hodnotící zpráva „Stav EHK OSN“ (The State of the UNECE; External Evaluation Report), konstatující neúměrně široké tematické zaměření činnosti a příliš „košatou“ strukturu řídicích i pracovních orgánů, soustavný nedostatek finančních zdrojů, slabé řízení organizace z centra OSN, nedostatečně fungující vnitřní (horizontální i vertikální) komunikaci uvnitř sekretariátu. Bylo doporučeno stanovit úžeji zaměřené priority (v kontextu zvýšení transparency a efektivnosti spolupráce s dalšími mezinárodními organizacemi – předcházení duplicit) a tomu přizpůsobit jak strukturu řídicích a pracovních orgánů, tak skladbu a komunikační systém sekretariátu. 3. října 2005 byl zveřejněn Pracovní plán reformy EHK, v němž byla mezi priority další činnosti organizace navržena problematika životního prostředí, dopravy, obchodu, energetiky a dřevařského průmyslu (pro úplnost: program týkající se lidských sídel a statistiky měl být přepracován s ohledem na aktuální potřeby členských států; program ekonomických analýz a restrukturalizace průmyslu měl být ukončen a „nahrazen“ novým programem k podpoře rozvoje hospodářství v zemích s transformující se ekonomikou). Participace ČR na reformě EHK je koordinována MZV ČR. Delegáti z MŽP se podíleli hlavně na přípravě pozice České republiky k reformě EHK OSN – účastnili se mj. interview se zpracovateli hodnotící zprávy, finalizace komplexního hodnotícího dotazníku a formulování připomínek k jednotlivým dokumentům zpracováním v rámci reformního procesu.

Ve dnech 21.–23. února 2006 se uskutečnilo v Ženevě 61. výroční plenární zasedání EHK, které formálně potvrdilo reformní proces této organizace a zájem členských zemí na ekonomické spolupráci v rámci této regionální komise OSN. Rakouské předsednictví označilo reformu EHK za akt předznamenávající reformu OSN. Výrazně kladný postoj k EHK deklarovaly a na zasedání aktivně vystupovaly zejména země s tranzitivní ekonomikou ze SNS. Několik z nich se vyslovalo proti existenci stávajících a vytváření nových dělicích čar v regionu, které se naopak musí stát liniemi spolupráce v regionu. S velmi pozitivním ohlasem se setkala informace o perspektivní možnosti započítávání technické spolupráce v rámci EHK do ODA vykazované v OECD/DAC. Vícekrát během zasedání byla zmíněna nutnost získání soukromého

sektoru jako zdroje mimorozpočtových prostředků pro financování projektů technické spolupráce EHK.

Jako součást reformy EHK OSN byl vypracován návrh změn procesu plánování (přechod na dvouletý cyklus jak u pracovních programů, tak i u rozpočtu) a hodnocení činnosti jednotlivých částí organizace. Navrhované změny by měly vést k vyšší kompatibilitě plánovacích a hodnotících procesů EHK OSN a vedení OSN v New Yorku a k posílení transparentnosti procesu a aktivní participace členských států.

V případě užší spolupráce mezi EHK a Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) se podařilo dohodnout, aby zpráva OBSE o stavu životního prostředí v Evropě nebyla zařazena na program Ekonomického fóra OBSE v roce 2006 (jak bylo původně plánováno), ale až na rok 2007. Tím by mělo být dosaženo účinnější synergie mezi plněním povinností EHK vůči OBSE a přípravou zprávy hodnotící stav životního prostředí v regionu EHK, která bude předložena na Bělehradské konferenci v r. 2007.

Program práce CEP na léta 2006–2007

Ve smyslu „politické objednávky“ vyjádřené ministry životního prostředí na 5. ministerské konferenci „Životní prostředí pro Evropu“ v roce 2003 (Kyjevská konference) a v návaznosti na stále aktuální strategický rámec činností EHK pro oblast životního prostředí (dokument „Future UN ECE Strategic Goals for the Environment“) jsou aktivity CEP směřovány do následujících tematických bloků:

- ♦ hodnocení stavu a politiky životního prostředí (Environmental Performance Review, EPR) členských zemí – ve spolupráci s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD);
- ♦ výchova pro udržitelný rozvoj – ve spolupráci s Organizací OSN pro výchovu vědu a kulturu (UNESCO);
- ♦ monitoring životního prostředí se zvláštním důrazem na státy východní Evropy, Kavkazu a střední Asie (VEKSA);
- ♦ komunikační strategie na podporu procesu „Životní prostředí pro Evropu“;
- ♦ podpora implementace regionálních smluv v oblasti životního prostředí;
- ♦ podpora subregionálních partnerských iniciativ (Strategie životního prostředí pro VEKSA, Iniciativa pro životní prostředí, vodu a bezpečnost ve střední Asii);
- ♦ integrace hledisek životního prostředí do jiných resortů (koordinace s ministerskými regionálními procesy „Pan-evropský program pro dopravu, zdraví a životní prostředí“ – THE PEP, resp. „Životní prostředí a zdraví“)

Přípravné práce související s konáním 6. konference ministrů životního prostředí regionu EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“, která by měla proběhnout v Bělehradu v druhém týdnu října 2007, probíhají zatím bez komplikací. Mezi nejčastěji navrhovaná témata konference náleží energetika

a životní prostředí v kontextu udržitelného rozvoje, výchova pro udržitelný rozvoj, udržitelná výroba a spotřeba s důrazem na čistší technologie, ochrana biodiverzity a kvalita vod. Bylo rovněž poukázáno na nutnost zajistit koordinaci s dalšími ministerskými jednáními, která mají proběhnout v roce 2007, tj. výchova pro udržitelný rozvoj „na vysoké úrovni“, THE PEP „na vysoké úrovni“ (pravděpodobně 1. pololetí 2007) a zasedání „na vysoké úrovni“ k implementaci závěrů 4. ministerské konference „Životní prostředí a zdraví“.

Na zasedání ve Vilniusu ve dnech 17.–18. března 2005 (jehož se aktivně účastnila delegace ČR, v níž bylo zastoupeno MŽP i MŠMT) byla přijata Strategie EHK pro výchovu k udržitelnému rozvoji a zároveň ustaven otevřený Řídící výbor pro podporu a hodnocení implementace této Strategie. Ten se poprvé sešel 13.–14. 12. 2005 v Ženevě a rozhodl, aby první hodnocení implementace Strategie, jež má proběhnout na vysoké úrovni v roce 2007, bylo uspořádáno buď v přímé návaznosti na 6. ministerskou konferenci EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“ nebo dokonce jako součást jednání této konference. V souladu s implementačním plánem Strategie EHK OSN pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji schváleném na zasedání ve Vilniusu byli kontaktními osobami za ČR do Řídícího výboru zvoleni zástupci MŽP a MŠMT.

Zástupci MŽP se rovněž podílí na aktivitách v rámci Výboru EHK pro udržitelnou energii. Gestorem zapojení ČR do tohoto výboru je však Ministerstvo průmyslu a obchodu. V roce 2005 se konalo 15. zasedání pracovní skupiny EHK OSN pro zemní plyn (18.–20. 1. 2005), 14. zasedání Výboru pro udržitelnou energii EHK OSN (27.–30. 6. 2005), 3. jednání fóra EHK OSN k energetické bezpečnosti (28. 6. 2005) a 16. zasedání Řídícího výboru projektu EHK OSN Energetická efektivnost 21 (29. 6.–1. 7. 2005), Společné zasedání projektu mezinárodní Partnerské sítě v oblasti metanu z uhelných dolů a speciální expertní skupiny Výboru pro udržitelnou energetiku EHK OSN pro metan z uhelných dolů (27.–28. 4. 2005).

V rámci EHK OSN byla sjednána řada mezinárodních smluv, především v oblasti ochrany ovzduší, průmyslových havárií, vod a horizontálních otázek (posuzování vlivů na životní prostředí, přístup k informacím apod.). Sekretariáty těchto smluv sídlí ve švýcarské Ženevě.

3.1 Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (CLRTAP)

Zapojení ČR do aktivit v rámci Úmluvy a k ní sjednaných protokolů přispívá významnou měrou ke zlepšení kvality ovzduší v ČR. Česká republika je smluvní stranou Úmluvy EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší pře-

sahujícím hranice států od svého vzniku dne 1. ledna 1993 jako následník Československa, které uložilo ratifikační listinu u generálního tajemníka Organizace spojených národů (depozitáře Úmluvy) dne 23. prosince 1983 a CLRTAP pro něj vstoupila v platnost 22. března 1984. Úmluva byla vyhlášena ve Sbírce zákonů (č. 5/1985 Sb.). Úmluva má rámcový charakter. Smluvní omezování znečišťování ovzduší je realizováno prostřednictvím protokolů, které jsou k Úmluvě postupně přijímány. Dosud byly přijaty následující protokoly:

1. o dlouhodobém financování Programu spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě (EMEP) – 1984
2. o snížení emisí síry přecházejících hranice států nejméně o 30 % (1. protokol o síře) – 1985
3. o snižování emisí oxidů dusíku (protokol NO_x) – 1988
4. o omezení emisí těkavých organických látek (protokol VOC) – 1991
5. o dalším snížení emisí síry (2. protokol o síře) – 1994
6. o těžkých kovech – 1998
7. o persistentních organických polutantech – 1998
8. k omezení acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu – 1999, (Göteborgský protokol)

Česká republika je smluvní stranou všech osmi protokolů k Úmluvě sjednaných.

Hlavní aktivity v roce 2005 a priority pro rok 2006 a léta následující

Každé dva roky poskytují smluvní strany podklady pro Zprávu o strategiích a politice snižování znečištění ovzduší formou odpovědi na obsažený dotazník (QUESTIONNAIRE ON STRATEGIES AND POLICIES FOR AIR POLLUTION ABATEMENT) schválený zasedáním Výkonného orgánu Úmluvy (Executive Body – EB). Vzhledem k velkému rozsahu problematiky je pro přípravu podkladů za ČR potřebná spolu-

práce věcně příslušných odborů a podřízených organizací MŽP a dalších dotčených ústředních orgánů a odborných institucí. Akce je koordinována v rámci Poradního sboru Ministerstva životního prostředí pro otázky ochrany ovzduší ustaveného v roce 2004. Na základě odpovědí na dotazník a dalších informací posuzuje Implementační výbor CLRTAP plnění závazků Úmluvy a připojených protokolů smluvními stranami.

Dále ČR každoročně poskytuje údaje o emisích stanoveného souboru látek znečišťujících ovzduší a údaje o základních socio-ekonomických parametrech v rozsahu a struktuře požadované EMEP a schválené Výkonným orgánem Úmluvy. Hlášení emisních dat připravuje s týmem spolupracovníků a externích specialistů národní emisní expert Ing. Pavel Machálek – ČHMÚ.

ČR plní své povinnosti vyplývající z příslušných ustanovení většiny protokolů o účasti ve stěžejních vědeckých aktivitách Úmluvy a průběžně předává designovaným programovým centřům Programů mezinárodní spolupráce (International Cooperative Programme – ICP) a Úkolovým skupinám (Task Force) podřízeným Pracovní skupině pro účinky (WGE) databáze monitorovaných údajů, výsledky modelování a dalších vědeckých analýz.

Česká republika, zastoupena kontaktními místy (Focal Point) a designovanými experty, se aktivně účastní činnosti pracovních útvarů podřízených Pracovní skupině pro strategie a revise (WGSR), jejichž hlavním současným úkolem je příprava revise Protokolů o těžkých kovech a persistentních organických polutantech a Göteborgského protokolu. Údaje za ČR jsou předávány průběžně formou zpracovaných dotazníků a dílčích zpráv pro TF a Expertní skupiny.

Přehled hlavních úkolů a reportingových povinností v rámci plnění CLRTAP a k ní sjednaných protokolů (2005, 2006):

2005	2006
EMEP	
♦ Vývoj emisní inventury EMEP, poskytování pomoci při plnění reportingových úkolů. ♦ Vytvoření technického fóra na bázi TFEIP a EIONET k šíření informací, harmonizaci emisních faktorů, stanovení metodologií pro vyhodnocení emisních dat a emisních projekcí, identifikaci problémů spojených s reportingem a pro vědecké práce o emisích. ♦ Zpracování a vydání zprávy o emisích v letech 1980–2003. ♦ Vývoj elektronického kontrolního nástroje, umožňujícího validaci údajů předávaných stranami CLRTAP (REPDB). ♦ Kontrola, doplnění a aktualizace údajů v Databázi UNECE/EMEP aktivních údajů a údajů o emisích (WebDab). ♦ Předání podkladů, které opravují nesprávné údaje za Českou republiku aplikovaných v modelu RAINS, do CIAM. ♦ Předání údajů o emisích SO₂, NO_x, NMVOC, NH₃, CO, HM, POP a PM za rok 2003 do 15. 2. 2005 ♦ Předání gridovaných sektorových údajů do 1.3.2005. ♦ Odevzdání informativní zprávy o emisní inventuře podle odst. 38 revidovaných směrnic do 15. 5. 2005.	♦ Pokračování vývoje emisní inventury EMEP, poskytování pomoci při plnění jejich reportingových úkolů. ♦ Účast v technickém fóru na bázi TFEIP a EIONET (EEA, Copenhagen, 27. 2. – 3. 3. 2006) k šíření informací, harmonizaci emisních faktorů, stanovení metodologií pro vyhodnocení emisních dat a emisních projekcí, identifikaci problémů spojených s reportingem a pro vědecké práce o emisích. ♦ Zpracování a vydání zprávy o emisích v letech 1980–2004. ♦ Pokračování vývoje elektronického kontrolního nástroje, umožňujícího validaci údajů předávaných stranami CLRTAP (REPDB). ♦ Kontrola, doplnění a aktualizace údajů v Databázi UNECE/EMEP aktivních údajů a údajů o emisích (WebDab). ♦ Aktualizace předaných podkladů, za Českou republiku aplikovaných v modelu RAINS, do CIAM. ♦ Předání údajů o emisích SO₂, NO_x, NMVOC, NH₃, CO, HM, POP a PM za rok 2004 do 15. 2. 2006 ♦ Předání gridovaných sektorových údajů do 1.3.2006. ♦ Odevzdání informativní zprávy o emisní inventuře podle odst. 38 revidovaných směrnic do 15. 5. 2006.

WGE	
Vypracování „účinkových“ podkladů TF a Programů mezinárodní spolupráce (ICPs) k revisím posledních třech protokolů. ♦ Předání databází kritických zátěží (těžké kovy, acidita, nutriční dusík) a 2 závěrečné zprávy. ♦ Etapová zpráva o novém běhu expozice vzorků materiálů. ♦ Etapová zpráva o sběru vzorků mechu a popis lokalit. ♦ Předání dat pro povrchové vody (chemismus, hydrobiologie). ♦ Předání dat a roční zpráva integrovaného monitoringu lokality CZ-01 ♦ Předání dat a roční zpráva monitoringu lesů. ♦ Synergie v dynamickém modelování (expertní skupina pro DM). ♦ Vývoj webových stránek národních aktivit Pracovní skupiny pro účinky.	Podklady o účincích znečištění ovzduší k revisím Protokolů o TK a POPs a Göteborgského protokolu. ♦ Mapy překročení koroze materiálů a poškození kulturních památek (ICP Materials). ♦ Odhad odnosu (run-off) Cu prostřednictvím koroze a hodnocení rizik (ICP Materials). ♦ Vývojové trendy rychlostí koroze materiálů v letech 1987–2003 (ICP Materials). ♦ Analýzy vzorků jednoletého běhu expozice materiálů, předání dat, reporting (ICP Materials). ♦ Předání dat, hodnocení kritických zátěží pro povrchové vody, reporting, chemické a hydrobiologické laboratorní interkalibrace (ICP Waters). ♦ Určení a vyhodnocení klíčových procesů pro dusík a těžké kovy za účelem dynamického modelování (JEG Dynamic Modelling). ♦ Odhady zdravotních rizik PM a POP's (TF on Health). ♦ Aktualizace zdravotních rizik pro těžké kovy a reporting (TF on Health). ♦ Předání dat integrovaného monitoringu na dvou lokalitách (Košetice, LYS) a reporting (ICP Integrated Monitoring). ♦ Výpočet kritických zátěží TK, hodnocení trendů vývoje konc. N a S a jejich toků, hodnocení klimatické změny na revitalizaci ekosystémů s využitím DM na dvou lokalitách ICP Integrated Monitoring. ♦ Aktualizace (a doplnění databází) kritických (a cílových) zátěží pro acidifikaci, eutrofizaci a těžké kovy pro území ČR (ICP Modelling & Mapping). ♦ Aplikace dynamického modelování – model VSD a MAGIC (ICP Modelling & Mapping). ♦ Harmonizování dat pro ekosystémy včetně atm. depozice BC a map o využití území (ICP Modelling & Mapping). ♦ Reporting o účinkových aktivitách pro revizi Protokolu o těžkých kovech (ICP Modelling & Mapping). ♦ Reporting o účinkových aktivitách „multi-pollutant/multi-effect“ (ICP Modelling & Mapping). ♦ Předání dat, reporting a finalizace databanky lokalit II. úrovně monitoringu ICP Forests. ♦ Hodnocení vývoje atm. depozice a účinků N a S, dynamické modelování N a acidity na lesních lokalitách II. úrovně monitoringu (ICP Forests). ♦ Odhady poškození lesních porostů a odhady kvality hodnocení (ICP Forests). ♦ Hodnocení trendu vývoje obsahu TK a N v mechu, předání dat a reporting (ICP Vegetation). ♦ Vyhodnocení obsahu N v mechu z herbářových sbírek cca za 100 let (ICP Vegetation). ♦ Účinky ozónu na vegetaci, překročení kritických koncentrací (úrovně hodnocení II), riziková analýza, (ICP Vegetation). ♦ Hodnocení účinků O₃ ovlivněné interakcemi s dusíkem a klimatickou změnou (ICP Vegetation).

WGSR	
• Příprava revise Protokolů o těžkých kovech a persistentních organických polutantech a Göteborgského protokolu. • Koordinace a organizace práce TFPOPs, TFHMs, TFHTAP a expertních skupin (EG) pro amoniak, technicko-ekonomické otázky a jemné částečkové látky (PM). • Projednání zpráv TF a EG o výsledcích přezkoumávání Protokolů a návrzích technických revisí. Příprava konceptů Rozhodnutí doporučených EB k přijetí. • V TFHMs byly hodnoceny emisní limity dle přílohy č. V, odstavec 19 a 23 Protokolu o těžkých kovech, byl vypracován Metodický návod k zařazení dalších těžkých kovů do Protokolu a dotazník k obsahu těžkých kovů ve výrobcích (rozeslán členským zemím k vyplnění). • Akce, včetně seminářů na podporu ratifikace Protokolů zeměmi VEKSA. • Údaje za ČR budou předávány průběžně formou zpracovaných dotazníků a dílčích sdělení pro TF a Expertní skupiny. • Ve spolupráci s Implementačním výborem a sekretariátem pokračování v přezkumu strategií a politik stran CLRTAP a jejich souladu s Protokoly.	• Pokračování přípravy revise Protokolů o těžkých kovech, o persistentních organických polutantech a Göteborgského protokolu podle plánu práce schváleného 23. zasedáním EB a koordinace postupů TFPOPs, TFHMs, TFHTAP a expertních skupin pro snižování amoniaku (EGAA), technicko-ekonomické otázky (EGTEI) a jemné částečkové látky (EGPM). • Návrhy na rozšíření příloh Protokolu o těžkých kovech (TFHMs). • Návrh způsobu vyhodnocení účinkového přístupu pro revisi Protokolu o těžkých kovech a jeho provádění (TFHMs). • Diskuse k případnému zařazení dalších produktů obsahujících těžké kovy do přílohy VI Protokolu (TFHMs). • Vyhodnocení dosavadních výsledků a zpráva pro WGSR (TFHMs). • Návrh revise Protokolu o persistentních organických polutantech s uvážením tří v úvahu přicházejících možností jejího rozsahu (jednoduchá novela, novela celých částí stávajícího Protokolu, vyjednání nového Protokolu) a jejich právních souvislostí. Práce TFPOPs bude podporována novou ad hoc skupinou právních expertů. • TFPOPs bude pokračovat v práci na vyhodnocení technických zpráv o PeBDE a PFOS a na hodnocení efektivnosti a dostatečnosti Protokolu. • TFPOPs zahájí hodnocení technických zpráv o dalších látkách doručených EB a připraví zprávy pro WGSR. • WGSR projedná návrhy Rozhodnutí a doporučí je EB k přijetí. • Zpracování možností redukce emisí amoniaku pro revisi Göteborg. protokolu (7. schůze EGAA 26.–28. 4. 2006 Průhonice). • Údaje o strategiích a politikách za ČR budou předány ve zpracovaném 2006 Questionnaire. • Ve spolupráci s Implementačním výborem a sekretariátem bude WGSR pokračovat v přezkumu strategií a politik stran CLRTAP a jejich souladu s Protokoly.

Česká republika organizovala Mezinárodní konferenci „Acid Rain 2005“, která se uskutečnila v Praze ve dnech 12.–17. 6. 2005. Konference měla významnou vazbu na aktivity Úmluvy, již v jejím přípravném výboru zasedali zástupci pracovních orgánů CLRTAP a k jejímu celkovému úspěchu přispěly prezentace představitelů CLRTAP včetně předsedy EB.

Delegát ČR v EMEP Ing. Jaroslav Šantroch, CSc., náměstek ředitele Českého hydrometeorologického ústavu, byl v roce 2005 opětovně zvolen do byra jeho Řídícího orgánu (SB EMEP) a Ing. Pavel Jílek, pracovník odboru ochrany ovzduší MŽP, který je kontaktní osobou ČR pro Úmluvu, byl potvrzen ve funkci místopředsedy WGSR.

Úkolová skupina k Protokolu o persistentních organických polutantech (*Task Force on POPs – TFPOPs* – ustavena rozhodnutím EB 2003/10 v roce 2003) – V roce 2005 pokračovaly práce na revizi Protokolu o persistentních organických polutantech zejména vyhodnocením technických dokumentací nových látek navrhovaných do Protokolu. V ČR byla pro zajištění rychlého přenosu informací a zaujímání stanovisek k návrhům TFPOPs ustavena v rámci Poradního sboru MŽP

pro otázky ochrany ovzduší Meziřesortní odborná skupina. Jedním ze závěrů jednání této skupiny bylo zdůraznění koordinace aktivit Protokolu o POPs s implementací Stockholmské úmluvy. Probíhaly další dotazníkové akce připravené TFPOPs, které měly za cíl prozkoumání užití a výskytu látek POPs. V loňském roce připravila společnost TOCOEN v rámci projektu ochrany ovzduší MŽP zprávu obsahující posouzení návrhů na revizi Protokolu připravených TFPOPs a jejich proveditelnosti v podmínkách ČR (z technického i ekonomického hlediska). Českou republiku v TFPOPs zastupuje pracovnice odboru ochrany ovzduší MŽP.

Úkolová skupina pro těžké kovy (*Task Force on Heavy Metals – TFHMs* – ustavena rozhodnutím EB v roce 2004) – V roce 2005 zahájila revizi Protokolu o těžkých kovech. V ČR je k tomuto účelu ustavena v rámci Poradního sboru MŽP pro otázky ochrany ovzduší Meziřesortní odborná skupina, jejíž úkolem je zhodnotit a připravit stanoviska k návrhům dřívější EGHMs a současné TFHMs. První jednání skupiny se uskutečnilo 24. 2. 2005 před prvním jednáním TFHMs v březnu 2005. V loňském roce připravila společnost EGÚ Praha Engineering zprávu týkající se dopadu revize Protokolu

na českou legislativu i průmyslový sektor. Za ČR byla do skupiny nominována pracovnice odboru ochrany ovzduší MŽP.

Úkolová skupina pro hemisférický transport znečištění ovzduší (Task Force on the Hemispheric Transport of Air Pollution – TFHTAP – ustavena rozhodnutím EB v roce 2004) – Jejím úkolem je analyzovat dálkový přenos polutantů v atmosféře a jeho důsledky. Vznikla na základě iniciativy USA a Kanady. Za ČR byl v roce 2005 do skupiny nominován odborný pracovník ČHMÚ.

Expertní skupina pro částecové znečišťující látky (Expert Group on Particulate Matters – EGPM – ustavena rozhodnutím EB v roce 2004) z iniciativy Německa. Jejím úkolem je připravovat podklady k revisi Göteborgského protokolu z hlediska zahrnutí PM jako nové znečišťující látky. Za ČR byla v roce 2005 do skupiny nominována pracovnice ČHMÚ.

Prioritou pro rok 2006 a léta následující je zapojit se do revizí protokolů k CLRTAP – Protokolu o těžkých kovech, Protokolu o persistentních organických polutantech, Protokolu k omezení acidifikace, eutrofizace a přízemního ozónu. Jedná se o smlouvy prezidentské (Protokol o těžkých kovech vstoupil v platnost 29. prosince 2003, Protokol o persistentních organických polutantech vstoupil v platnost 23. října 2003, Protokol k snížení acidifikace, eutrofizace a přízemního ozónu vstoupil v platnost 17. května 2005).

Předmět smluvní úpravy a hlavní důvod sjednání a revize smluv:

Protokol o těžkých kovech má za cíl omezit emise těžkých kovů a jejich sloučenin vznikajících v důsledku antropogenní činnosti a podílející se na dálkovém přenosu znečišťujících látek v atmosféře. Hlavní závazky Protokolu ve smyslu omezování emisí se týkají tří kovů – kadmia, olova a rtuti. Protokol však současně předjímá možnost doplnění dalších kovů i zvýšení účinnosti ustanovení v rámci jeho revize.

Protokol o persistentních organických polutantech má za cíl omezovat, snižovat nebo vylučovat vypouštění, emise a úniky persistentních organických polutantů. Protokol klasifikuje dotčené látky do tří skupin dle požadovaných opatření, jež podrobně specifikuje ve svých přílohách I až III:

1. látky určené k vyloučení (seznam je uveden v příloze I),
2. látky u nichž je možná omezená aplikace (seznam je uveden v příloze II),
3. látky u nichž jsou stanoveny povinnosti snížení emisí ve vztahu k určenému referenčnímu roku (ČR 1990) a dle harmonogramu specifikovaného v příloze IV k Protokolu je stanoveno zavedení emisních limitů a aplikace nejlepších dostupných technologií (seznam je uveden v příloze III).

V článku 10 se ukládá přezkoumat Protokol do tří let po jeho vstupu v platnost.

Protokol k omezení acidifikace, eutrofizace a přízemního ozónu: protokol představuje nejpokročilejší nástroj

CLRTAP, specificky zaměřený na snížení účinků znečišťování ovzduší v regionu EHK OSN, zahrnující komplexní integrované hodnocení technických a ekonomických možností snižovat emise způsobující acidifikaci, eutrofizaci a tvorbu přízemního ozónu. Cílem Protokolu (čl. 2) je dále omezovat emise síry, oxidů dusíku, amoniaku a těkavých organických sloučenin (VOC), které jsou výsledkem antropogenních činností, a které v důsledku dálkového přeshraničního atmosférického přenosu nepříznivě působí na zdraví lidí, přírodní ekosystémy, materiály a zemědělské plodiny následkem acidifikace, eutrofizace a přízemního ozónu, a zajistit v míře maximálně možné, v dlouhodobém výhledu, po jednotlivých krocích a s respektováním vývoje vědeckých poznatků, že atmosférické depozice nebo koncentrace nepřesáhnou kritické zátěže acidity, kritické zátěže nutričního dusíku a kritické úrovně přízemního ozónu. Hlavním prostředkem k dosažení tohoto cíle jsou stanovené individuální národní emisní stropy pro oxidy síry, oxidy dusíku, amoniak a VOC, kterých má být dosaženo do r. 2010. Protokol ukládá zahájit provádění revize do jednoho roku od jeho vstupu v platnost.

Cílem revizí všech tří Protokolů, které je z hlediska rozsahu vložených prací možno srovnávat s přípravou a vyjednáváním nových Protokolů, je zvýšení jejich účinnosti z hlediska přínosů pro stanovené účely dosažitelných na úrovni současného poznání, včetně možného rozšíření spektra znečišťujících látek. Odůvodnění revizí se musí opírat o výsledky stěžejních aktivit v identifikaci a kvantifikaci účinků a o modelování integrovaných hodnocení. Vzhledem k tomu, že revize Protokolů budou mít dopad na hospodářství ČR, je nutné zabezpečit českou expertní účast již při jejich přípravě.

V roce 2006 proběhlo zpracování 2006 QUESTIONNAIRE ON STRATEGIES AND POLICIES FOR AIR POLLUTION ABATEMENT, výsledky této práce byly v březnu předány sekretariátu CLRTAP. Česká republika hostila ve dnech 26.–28. dubna 2006 (Průhonice) společnou schůzi EGAA a panelu expertů pro zemědělství a přírodu TFEIP.

Zasedání Výkonného orgánu CLRTAP se konají každoročně v prosinci, jsou na nich přijímána významná rozhodnutí usměrňující další práci CLRTAP, mj. o plnění závazků Úmluvy a připojených Protokolů smluvními stranami, plánu práce pro nadcházející období, rozpočtu na jeho provádění a zdrojů (příspěvky smluvních stran). Před a v průběhu zasedání EB i hlavních podřízených orgánů (tj. SB EMEP, WGE a WGSF) se konají za účelem sjednocení postupu koordinační porady delegací členských zemí EU, které jsou řízeny předsednickou zemí. V prosinci 2008 bude ČR jako nastupující předsednická země EU úzce spolupracovat s Francií při koordinaci postojů EU na zasedání Vrcholného orgánu CLRTAP v Ženevě.

3.2 Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států

Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států byla sjednána 17. března 1992 v Helsinkách a vstoupila v platnost 19. dubna 2000. Česká republika se stala smluvní stranou 10. září 2000 (č. 58/2002 Sb. m. s.).

Cílem Úmluvy je předcházet škodlivým účinkům závažných průmyslových havárií přesahujících hranice jednotlivých států na lidské zdraví, životní prostředí a majetek. Důraz je kladen na podporu preventivních opatření zaměřených na hodnocení rizika a předcházení vzniku závažných havárií a v případě, že k nim došlo, na jejich účinnou likvidaci.

Hlavní aktivity v roce 2005

V roce 2005 se smluvní strany soustředily na plnění rozhodnutí 3. zasedání konference smluvních stran Úmluvy (Budapešť, 27.–30. 10. 2004). Zástupce ČR, odboru environmentálních rizik MŽP, byl zapojen do aktivit Pracovní skupiny pro implementaci, která v průběhu r. 2005 mj. připravovala podmínky pro implementaci mezinárodního Programu pomoci zemím jihovýchodní a východní Evropy, Kavkazu a střední Asie přijatého na třetím zasedání Konference smluvních stran. Česká republika přispěla na implementaci tohoto programu v roce 2005 částkou 4.000,– USD a zúčastnila se ve dnech 14.–15. 12. 2005 jednání na vysoké úrovni v Ženevě, které diskutovalo praktické kroky naplnění Programu.

Na národní úrovni byly zpracovány podklady pro naplňování bilaterálních ohlašovacích povinností ČR o nebezpečných průmyslových haváriích, a to dle kritérií odsouhlasených na 3. zasedání konference.

Priority pro rok 2006 a léta následující

ČR potvrdí zájem o implementaci mezinárodního Programu pomoci zemím jihovýchodní a východní Evropy, Kavkazu a střední Asie příspěvkem ve výši 4.000,– USD v roce 2006. Zároveň nominuje svého zástupce do týmů expertů, které by měly zmapovat situaci v jednotlivých zemích (tzv. „fact-finding teams“). V lednu 2006 splnila ČR svou reportingovou povinnost o odeslala hlášení o plnění Úmluvy sekretariátu.

Zástupce odboru environmentálních rizik MŽP bude pokračovat v činnosti v Pracovní skupině pro implementaci Úmluvy. ČR zintenzivní své zapojení do aktivit společné pracovní skupiny pro vody a průmyslové havárie.

Prioritou bude příprava na 4. zasedání konference smluvních stran, které se uskuteční ve dnech 15. – 17. 11. 2006 v Římě. Další 5. zasedání se uskuteční na podzim 2008 během francouzského předsednictví v EU, s nímž bude ČR spolupracovat.

3.3 Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer

Úmluva byla sjednána dne 17. března 1992 v Helsinkách. V platnost vstoupila 6. října 1996. V současné době má Úmluva 35 smluvních stran, včetně Evropského společenství. Úmluva vstoupila pro ČR v platnost 10. září 2000 (č. 59/2002 Sb. m. s.).

Cílem Úmluvy je zajistit ochranu a racionální, pro všechny strany únosné, využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer. Úmluva zavazuje smluvní strany k provádění vhodných opatření k prevenci, omezování a snižování znečištění vod přecházejících státní hranice a k tomuto účelu zavádět odpovídající opatření. Dále směřuje k podpoře únosného hospodaření s vodními zdroji, k monitorování a vyhodnocování stavu hraničních vod, ke vzájemné výměně informací (např. o jakosti hraničních vod a hydrologii), k vypracování postupů hlášení havarijní a povodňové služby atd.

Důležitou součástí Úmluvy je předpoklad, že zainteresované strany uzavřou dvoustranné nebo mnohostranné dohody či jiná ujednání, která budou podrobněji definovat jejich vztahy a chování při řešení otázek, upravených Úmluvou. ČR má v současnosti uzavřeny bilaterální smlouvy o spolupráci na hraničních vodách se všemi sousedními státy. Zároveň je Úmluva na mnohostranné úrovni plněna na základě Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe, Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním a Úmluvy o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje, ve kterých je Česká republika jedním ze smluvních států.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 18.–20. 5. 2005 se v Bratislavě uskutečnilo jednání Pracovní skupiny pro monitoring a posuzování. Stěžejní náplní jednání byly otázky související se strategií monitoringu a hodnocení hraničních vodních toků a s pilotními projekty zaměřenými na tuto problematiku. Jednání se za ČR účastnila pracovnice VÚV TGM (pobočka Brno). Na jednání byl diskutován první návrh Strategické směrnice pro monitoring a hodnocení hraničních řek, jezer a podzemních vod. Bylo dohodnuto doplnění Směrnice o vznesené připomínky a její dopracování na příštím jednání skupiny v roce 2006. Byla diskutována příprava hodnotící zprávy o stavu hraničních vod v rámci EHK OSN. Pro jednotlivá povodí řek prvního řádu byli určeni koordinátoři, kteří doplní první návrh zprávy zpracované finským institutem SYKE o chybějící data. Byla podána zpráva o stavu pilotních projektů pro ověření směrnic pro monitoring a hodnocení hraničních vodních toků, podzemních vod a mezinárodních jezer.

Na základě Memoranda o porozumění mezi MŽP ČR a MŽP Slovenské republiky se účastní brněnské pracoviště

VÚV TGM od r. 1998 prací na Pilotním projektu Morava. V roce 2004 skončila teoretická část projektu zaměřená na přípravu dokumentů. V roce 2005 se práce orientovaly na praktické ověření těchto dokumentů, zejména dokumentu „Doporučení pro monitorovací a vyhodnocovací činnost v povodí řeky Moravy“ (Recommendation for Transboundary Monitoring and Assessment Activities in the Morava River Basin) v rámci spolupráce podle Dohody mezi vládou ČR a vládou SR o spolupráci na hraničních vodách.

V září 2005 byl organizován seminář o environmentálních službách a financování ochrany a udržitelného užívání ekosystémů, a to ve spolupráci s Ramsarskou úmluvou o mokřadech. Seminář byl zaměřen na dosud opomíjené téma – zajištění financování údržby a ochrany ekosystémů, jako zdroje kvalitní vody pro lidskou spotřebu. Seminář doporučil přípravu návrhu zásad pro propojení hospodaření s ekosystémy a úhrady služeb těmito ekosystémy poskytovaných. Zásady by měly být přijaty na 4. zasedání smluvních stran Úmluvy v listopadu 2006 v Bonnu. Dále pak zahrnout do programu práce Úmluvy vytvoření návrhu pro budování kapacit souvisejících s úhradou služeb ekosystémů a vypracování návrhu projektu/ů realizace plateb za služby poskytované ekosystémy v jednom nebo více, pokud možno mezinárodních, povodích.

V prosinci 2005 byl nově kontaktní osobou pro plnění Úmluvy v ČR jmenován RNDr. Jan Hodovský, ředitel odboru ochrany vod MŽP. V lednu 2006 byl jmenován nový zástupce ČR do společné pracovní skupiny pro vody a průmyslové havárie.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Prioritou je zajištění implementace směrnic ES v oblasti voda, zejména Rámcové směrnice o vodní politice 60/2000/ES, s tím souvisejícího integrovaného hospodaření s vodou, přípravy plánů oblastí povodí a programů monitoringu, směrnice 91/271/EHS o čištění odpadních vod prostřednictvím zajištění odkanalizování a čištění odpadních vod v souladu se Strategií financování implementace této směrnice schválenou vládou. Důležitými tématy jsou také prevence a včasné ohlašování havarijního znečištění s možností dopadu přesahujícího hranice státu a ochrana před povodněmi.

Na mezinárodní úrovni se tyto otázky řeší zejména v rámci multilaterálních smluv pro ochranu hlavních povodí Labe, Dunaje (v ČR povodí Moravy) a Odry a dvoustranných smluv se sousedními státy (SRN, Rakousko, Slovensko, Polsko) o spolupráci na hraničních vodách. K plnění konkrétních úkolů byly v rámci těchto smluv založeny pracovní skupiny odborníků, jejichž členství je na české straně zajišťováno jednak přímo pracovníky odboru

ochrany vod MŽP, ale z důvodu různorodosti vodní problematiky, zejména pracovníky rezortních organizací (VÚV TGM, ČHMÚ, ČIŽP) nebo odborníky z mimorezortních organizací, jako jsou státní podniky povodí nebo krajské úřady. Prostřednictvím výše uvedených smluv je plněna Úmluva v souladu s jejím čl. 2, odst. 6.

Ve dnech 20.–22. 11. 2006 se uskuteční 4. zasedání smluvních stran Úmluvy v Bonnu. 5. zasedání se uskuteční v roce 2009, na jeho přípravě bude participovat i Česká republika spolu s nastupující předsednickou zemí EU Švédskem. Problematické vod je však nutno věnovat pozornost v přípravě na předsednictví i z toho důvodu, že se na jaře 2009 uskuteční 5. Světové vodní fórum v tureckém Istanbulu.

V roce 2006 by ČR měla přijmout Změnu Úmluvy schválenou na 3. zasedání smluvních stran konaném ve dnech 26.–28. listopadu 2003 v Madridu. Cílem změny je umožnit, aby k Úmluvě mohly přistoupit nejen státy z regionu EHK OSN, v jehož rámci byla Úmluva sjednána. Podmínkou přístupu těchto států však bude souhlas zasedání smluvních stran. Podpora spolupráce se státy mimo region je plně v souladu s cíli stanovenými v Implementačním plánu přijatém na Světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD) v září 2002. Změna podpoří harmonizaci legislativy států EHK OSN s dalšími státy a budování kapacit na podporu implementace Úmluvy. Přijetí změny Českou republikou bude konkrétním signálem, že je ČR, která podpořila přijetí Implementačního plánu WSSD, připravena k výměně svých zkušeností v oblasti ochrany vod nejen se státy EHK OSN, ale i s dalšími zainteresovanými státy.

3.4 Protokol o vodě a zdraví

Ve spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací (WHO) byl k Úmluvě vypracován Protokol o vodě a zdraví, který byl podepsán v Londýně 17. června 1999. Protokol vstoupil v platnost 4. 8. 2005, a to také pro ČR (ratifikační listina ČR byla uložena u depozitáře 15. 11. 2001). Hlavním cílem Protokolu je na všech úrovních rozhodování podpořit ochranu lidského zdraví a duševní pohody prostřednictvím zlepšeného hospodaření s vodou, ochrany vodních ekosystémů, zlepšování dostupnosti a kvality vody pro lidskou spotřebu a potlačování chorob souvisejících s vodou, a to ve vnitrostátním i v mezinárodním kontextu.

Gestorem implementace Protokolu v ČR je Ministerstvo zdravotnictví. Odbor ochrany vod MŽP spolupracuje při jeho implementaci. V roce 2002 byla na národní úrovni založena mezirezortní pracovní skupina pro stanovení a hodno-

cení cílů Protokolu, která pod vedením Státního zdravotního ústavu každoročně připravuje aktuální zprávy o jeho plnění pro Radu vlády pro zdraví a životní prostředí.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 9.–10. 5. 2005 se uskutečnila Pracovní schůzka k monitorování a hlášení efektivity provozu vodovodů a kanalizací v rámci Protokolu; účastnil se jí zástupce Státního zdravotního ústavu. Předmětem jednání byla zajištěnost provozů vodovodů a kanalizací ve smluvních státech, informace o nových ISO doporučeních pro hodnocení provozu vodovodů a kanalizací, shoda o základních indikátorech, o nichž by jednotlivé smluvní strany Protokolu měly podávat informace sekretariátu. Další indikátory, sledované smluvními stranami a podávání informací o nich, by byly dobrovolné. V případě ČR se jedná o data, která jsou k dispozici i pro jiné účely.

Jednání právní skupiny, které se uskutečnilo ve dnech 13.–14. 6. 2005, se zabývalo přípravou postupu pro kontrolu dodržování Protokolu a jednacího řádu jednání v rámci Protokolu.

Priority pro rok 2006 a léta následující

MŽP bude i nadále zapojeno do činnosti mezíresortní pracovní skupiny a zapojí se do přípravy na zasedání smluvních stran, které bude v prosinci 2006.

3.5 Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (Espoo úmluva)

Úmluva byla sjednána dne 25. února 1991 v Espoo a vstoupila v platnost dne 10. září 1997. ČR Úmluvu ratifikovala dne 26. února 2001 a vstoupila pro ni v platnost dne 27. května 2001 (č. 91/2001 Sb. m. s.).

Cílem Úmluvy je přijetí všech vhodných a účinných opatření k prevenci, snížení a omezení vážných negativních vlivů činností přesahujících hranice států (především činností v sektoru průmyslu, energetiky, dopravy) na stav životního prostředí a v konečném důsledku tak i na zdraví obyvatelstva. Výdaje na nápravu případného poškození životního prostředí a zdraví obyvatelstva jsou mnohem vyšší než včasné posouzení vlivů činností a přijetí patřičných vylepšených a bezpečných výrobních technologií apod.

Hlavní aktivity v roce 2005

Na základě Espoo úmluvy (článek 8) Česká republika zahájila se všemi sousedními státy přípravu dvoustranných smluv, které stanoví postupy, jimiž se bude proces posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících státní hranice řídit. Cílem těchto smluv je dohodnout pracovní postupy, které by splňovaly cíle Úmluvy, příslušného *acquis communautaire* a byly sladěny

s národními legislativami pro tuto oblast. Uplatnění těchto pracovních postupů usnadní a urychlí projednávání proces v oblasti mezistátního posuzování vlivů na životní prostředí. ČR má již zapracována různě konkrétní ustanovení o posuzování přeshraničních vlivů na životní prostředí v dvoustranných dohodách o spolupráci při ochraně životního prostředí se SRN, Slovenskem a Polskem. Smlouvy k Espoo úmluvě se sousedními zeměmi jsou zatím v různé pokročilých stádiích.

- ♦ Smlouva mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o realizaci Úmluvy EHK OSN o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států

Proběhlá jednání do konce roku 2005:

Většina kroků procesu mezistátní EIA byla v připravované česko – německé smlouvě oběma stranami již dohodnuta. Obě strany se na 6. zasedání Společné česko – německé komise pro ŽP konané ve dnech 25.–26. února 2004 v Berlíně shodly, že ukončení obsahových jednání o česko – německé smlouvě o mezistátní EIA k realizaci Úmluvy EHK OSN o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států lze očekávat v nejbližší době. Jednání však byla následně opětovně otevřena a měla pokračovat i v roce 2006.

Dne 10. března 2006 proběhla v souvislosti s připravovanými dvoustrannými dohodami mezi vládami České a Rakouské republiky a vládami České republiky a Spolkové republiky Německo mezirezortní schůzka. Dotčené rezorty vyjádřily s přípravou bilaterálních dohod včetně jejich obsahu zásadní nesouhlas. Z tohoto důvodu bylo naplánované jednání s německou stranou zatím odloženo.

- ♦ Smlouva mezi Českou republikou a Rakouskou republikou o realizaci Úmluvy EHK OSN o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států

Proběhlá jednání do konce roku 2005:

Expertní jednání k textu Dohody s Rakouskem proběhlo na základě schválené směrnice v říjnu 2002. V průběhu roku 2003 probíhala na české straně novelizace zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, a pokračování expertních jednání bylo z tohoto důvodu přerušeno. Další expertní jednání proběhlo dne 7. 9. 2005 v Praze. V zásadě se delegace shodly na formulacích a obsahu Dohody. Zatím poslední expertní jednání proběhlo dne 7. 12. 2005 ve Vídni. Další jednání jsou zatím odložena do doby, než se sjednotí národní postoj k uzavření dvoustranných dohod.

- ♦ Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o realizaci Úmluvy EHK OSN o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států

Proběhlá jednání do konce roku 2005:

Setkání se slovenskou stranou za účelem přípravy dvoustranné smlouvy se uskutečnilo pouze jednou, a to v červenci 2002. Česká strana tehdy v krátké době zapracovala výsledky jednání do návrhu smlouvy a zaslala je slovenské straně. Jednání byla pozastavena do doby, kdy bude vyřešena dohoda s Rakouskem a Německem.

- ♦ Smlouva mezi Českou republikou a Polskou republikou o realizaci Úmluvy EHK OSN o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států

Proběhlá jednání do konce roku 2005:

Jednání s Polskem bylo započato již v roce 1999. V roce 2002, kdy byl návrh smlouvy ve velmi pokročilém stádiu, však došlo k rozsáhlé reorganizaci na polském ministerstvu životního prostředí a s novým složením polské části PS se velmi změnil názor na požadovanou podobu bilaterální smlouvy. Jednání byla pozastavena do doby, kdy bude vyřešena dohoda s Rakouskem a Německem.

Záměrem prováděným na území ČR podléhajícím mezistátnímu posouzení dle Espoo úmluvy je záměr „Prodloužení splavnosti vodní cesty Otrokovice – Rohatec“ a v roce 2005 byl ukončen vydáním souhlasného stanoviska EIA záměr „Sklad vyhořelého jaderného paliva v lokalitě elektrárny Temelín“.

Priority pro rok 2006 a léta následující

V rámci Espoo úmluvy proběhlo ve dnech 3.–5. dubna 2006 9. setkání pracovní skupiny EIA v Ženevě, kterého se zúčastnil také zástupce MŽP.

Na základě rozhodnutí z 2. zasedání smluvních stran Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (25.–27. února 2001, Sofie) vyplývá pro ČR následující úkol:

Rozhodnutí II/14 – zasedání přijalo změnu Úmluvy. Jejím cílem je umožnit, aby k Úmluvě mohly přistoupit nejen státy z regionu EHK OSN, v jehož rámci byla Úmluva sjednána. Podmínkou přístupu těchto států však je souhlas zasedání smluvních stran. Stát mimo region EHK OSN bude muset ve své listině o přístupu uvést, kdy obdržel souhlas zasedání smluvních stran k přístupu. Ustanovení o možném přístupu států mimo region EHK OSN je již obsaženo v jiných právních nástrojích sjednaných v rámci EHK OSN. Podpora spolupráce se státy mimo region je plně v souladu s cíli stanovenými v Implementačním plánu přijatém na Světovém summitu o udržitelném rozvoji, konaném v roce 2002. Změna podpoří harmonizaci legislativy států EHK OSN s dalšími státy a budování kapacit na podporu implementace Úmluvy. Přijetí změny ČR bude konkrétním signálem, že je ČR, která podpořila přijetí Implementačního plánu WSSD, připravena k výměně svých zkušeností v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí nejen se státy EHK OSN, ale i s dalšími zainteresovanými státy. První změnu Úmluvy ratifikovalo 8. srpna 2002 Německo, 5. května 2003 Lucembursko a Polsko 20. července 2004.

V rámci plnění výše uvedeného rozhodnutí byl vládě ČR předložen návrh na přijetí změn (obsahem materiálu je rovněž návrh na přijetí druhé změny – viz níže) Úmluvy o posu-

zování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států, který vláda schválila dne 14. června 2006 usnesením č. 728.

Na základě rozhodnutí ze 3. zasedání smluvních stran Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států, (1.–4. června 2004, Cavtat) vyplývají pro ČR následující úkoly:

Rozhodnutí III/5 – Posílení subregionální spolupráce. Příručka o subregionální spolupráci, která je obsahem tohoto rozhodnutí, shrnuje procedurální kroky, které musí smluvní strany při mezistátním posuzování dodržovat (jejich povinnost vyplývá z Úmluvy), a zdůrazňuje potřebu bilaterálních a multilaterálních smluv, které podstatně zefektivňují proces posuzování.

Ve sledovaném období je nutné vyjasnit národní postoj k uzavření dvoustranných dohod se sousedními státy – Rakouskem, Německem, Polskem, Slovenskem, a následně případně pokračovat na jejich tvorbě

Rozhodnutí III/6 – Výměna informací v oblasti mezistátního posuzování vlivů na životní prostředí. Rozhodnutí vyzývá smluvní strany k poskytnutí následujících informací (nebo elektronického propojení na tyto informace) sekretariátu Úmluvy: případy mezistátního posuzování, národní orgány kompetentní v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí, národní databáze pro mezistátní posuzování, bilaterální a multilaterální smlouvy, a další informace týkající se implementace Úmluvy. Po obdržení žádosti sekretariátu Úmluvy jsou tyto informace po zpracování MŽP zasílány sekretariátu Úmluvy. Vzájemná komunikace probíhá elektronicky.

Rozhodnutí III/7 – Přijetí druhé změny Úmluvy. Cílem druhé změny je další posílení aplikace Úmluvy. Změny v člancích Úmluvy jsou vesměs formální nebo upřesňující. Změny se týkají rovněž přílohy I obsahující seznam činností podléhajících Úmluvě. Toto rozšíření je však plně v souladu s českou vnitrostátní legislativou, neboť seznam záměrů podléhajících posuzování podle přílohy č.1 zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí ve znění zákona č. 93/2004 Sb. je širší než seznam činností obsažených v původním znění přílohy I. Úmluvy.

V rámci plnění výše uvedeného rozhodnutí byl předložen návrh na přijetí změn Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států, který vláda schválila dne 14. června 2006 usnesením č. 728.

Rozhodnutí III/8 – Příručka k účasti veřejnosti v procesu mezistátního posuzování vlivů na životní prostředí. Metodika k účasti veřejnosti v procesu posuzování vlivů na životní prostředí má charakter návodu, jehož cílem je pomoci příslušným úřadům a veřejnosti v organizaci efektivní účasti veřejnosti v procesu přeshraničního posuzování vlivů na životní prostředí procedurou, která má řadu aspektů; kromě těch, které jsou ob-

sažené v Espoo úmluvě, i řadu dalších, jako je například otázka překladů, otázka rovnoprávných podmínek pro účast veřejnosti v zemi původu i v dotčeném státě, či finančních aspektů, které jsou ponechány na uvážení jednotlivých smluvních stran. MŽP zajistí překlad příručky, který umožní její využití.

3.6 Protokol o strategickém posuzování životního prostředí (Protokol o SEA)

Protokol byl sjednán dne 21. 5. 2003 v Kyjevě. Dosud nevstoupil v platnost. Cílem Protokolu je zajistit vysokou úroveň ochrany životního prostředí, včetně zdraví. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je posuzování připravovaných plánů a koncepcí z hlediska zájmů ochrany životního prostředí a zdraví, přičemž smluvní strany stanoví jasné, průhledné a účinné postupy, včetně zajištění účasti veřejnosti, při posuzování. Uvedené nástroje podpoří implementaci principů udržitelného rozvoje na národní i mezinárodní úrovni.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 25.–26. dubna 2005 se uskutečnilo druhé zasedání signatářů Protokolu. Jednání se týkalo zejména procesu ratifikace Protokolu v jednotlivých členských zemích EHK OSN, výměny zkušeností se strategickým posuzováním vlivů na životní prostředí, přípravy manuálu pro strategické posuzování vlivů na životní prostředí a zapojení veřejnosti v rámci SEA.

Delegace ČR informovala o postupujícím procesu ratifikace Protokolu v ČR. S návrhem na ratifikaci Protokolu vyslovila souhlas vláda a následně v dubnu a květnu obě komory Parlamentu. Ratifikační listiny byly u depozitáře uloženy dne 19. července 2005. ČR se tak stala druhým státem po Finsku, které uložilo listiny dne 18. dubna 2005. Pro vstup Protokolu v platnost je nutná ratifikace minimálně šestnácti signatáři.

Česká republika se také zapojila do přípravy Příručky pro hodnocení vlivů na zdraví v rámci SEA. Tento závazek vyplynul ze 3. zasedání smluvních stran Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států, v jehož rámci proběhlo i 1. zasedání signatářů Protokolu, které se uskutečnilo ve dnech 1.–4. června 2004 v chorvatském Cavtatu. Na zasedání se ČR v rámci přijetí pracovního plánu do 4. zasedání smluvních stran přihlásila jako jedna z vedoucích zemí pro aktivitu v oblasti strategického posuzování vlivů na životní prostředí – vytvoření příručky pro hodnocení vlivů na zdraví v rámci SEA. Za tvorbu Příručky jsou v ČR zodpovědné resorty životního prostředí a zdravotnictví. V rámci splnění výše zmíněného závazku byla uzavřena smlouva o dílo se Státním zdravotním ústavem.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Z rozhodnutí 3. zasedání smluvních stran Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států,

v jehož rámci proběhlo i 1. zasedání signatářů Protokolu (1.–4. června 2004, Cavtat), vyplývají pro ČR následující úkoly:

Rozhodnutí III/9 – Přijetí pracovního plánu do 4. zasedání smluvních stran. Jednotlivé státy se přihlásily ke konkrétním aktivitám plánovaným na období mezi 3. a 4. zasedáním smluvních stran. Česká republika je jednou z vedoucích zemí pro aktivitu v oblasti strategického posuzování vlivů na zdraví v rámci SEA. Úkol byl v roce 2005 z velké části splněn, příručka je v elektronické formě již zpracovaná ve své konečné podobě. Na jaře 2006 byla příručka vytištěna. V současné době se pracuje na jejím překladu do anglického jazyka a následné distribuci.

Rozhodnutí III/10 – Rozpočet a finanční opatření pro období do 4. zasedání smluvních stran. Zástupci smluvních stran sdělili výši svého příspěvku na finanční krytí aktivit v období mezi 3. a 4. zasedáním smluvních stran.

Česká republika přislíbila v souladu usnesením vlády ČR ze dne 26. 5. 2004 č. 510 poskytnout příspěvek ve výši 5.000,– USD v roce 2005 a 5.000,– USD v roce 2006 na aktivity SEA.

3.7 Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhuská úmluva)

Úmluva byla sjednána dne 25. června 1998 v Aarhusu. Ratifikační listina České republiky byla uložena u generálního tajemníka OSN, depozitáře Úmluvy, dne 6. července 2004. Pro Českou republiku vstoupila v platnost 4. října 2004 (č. 124/2004 Sb.m.s.).

Aarhuská úmluva je mezinárodním právně závazným dokumentem, který je zaměřen na obecné posílení demokracie v oblasti životního prostředí. Úmluva je obsahově postavena na třech relativně samostatných, nicméně vzájemně provázaných věcných okruzích, tzv. pilířích:

- ♦ zpřístupňování informací o životním prostředí veřejnosti;
- ♦ aktivní účast veřejnosti v rozhodovacích procesech týkajících se životního prostředí;
- ♦ zajištění právní ochrany v záležitostech životního prostředí.

Hlavní aktivity v roce 2005

Počátkem roku 2005 byla odevzdána sekretariátu Úmluvy Zpráva o plnění Úmluvy v ČR ve formátu, který schválilo zasedání smluvních stran v Luce (rozhodnutí I/8) v roce 2002, a v souladu s požadavky na zpracování zpráv, zejména na účast veřejnosti při formulaci zprávy.

Druhé zasedání smluvních stran Úmluvy se konalo v Almaty v Kazachstánu 25.–27. května 2005.

Významného kompromisu bylo dosaženo v otázce konzultací a účasti veřejnosti při povolování uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí a jejich uvolňování do oběhu. Na jednání byl přijat dodatek k Úmluvě, který po ratifikaci bude smluvní strany zavazovat k efektivnímu informování veřejnosti a stanoví pravidla pro její účast v rozhodování. Přijetí dodatku neznamena změnu platné právní úpravy ČR a ES v oblasti nakládání s GMO. Začátek ratifikačního procesu v ČR je plánován na rok 2006.

Nevládní neziskové organizace přivítaly přijetí Pravidel pro účast veřejnosti na mezinárodních rozhodovacích procesech, která mají dopad na životní prostředí. Jde například o rozhodování v otázkách ochrany přírody, ale i dopravy, energetiky a zemědělství. Toto rozhodnutí nemá právní závaznost ale pouze doporučující charakter.

Otázka přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí se ukázala jako problém, který tíží všechny státy Úmluvy. Někde jde o dlouhou dobu projednávání sporů, jinde o finanční bariéry přístupu k soudům nebo vysoký stupeň korupce či nízké povědomí soudců v otázkách životního prostředí. Zasedání ustavilo Pracovní tým, který se bude zabývat mj. problematikou vzdělávání soudců a odstraňováním bariér při přístupu k právní ochraně.

Zasedání věnovalo pozornost i podávání zpráv o naplňování cílů Úmluvy v praxi. Kriticky byla hodnocena praxe, kdy zprávy nebyly úplné nebo k jejich vypracování nebyla přizvána veřejnost. Některé státy byly vyzvány k doplnění a přepracování zpráv. Zpráva ČR splňovala veškeré požadavky podle Rozhodnutí smluvních stran na způsob přípravy, obsah a formát národní zprávy.

Zasedání podpořilo Strategii vzdělávání pro trvale udržitelný rozvoj.

Smluvní strany byly opětovně vyzvány, aby zvážily možnost finančních příspěvků na činnost Sekretariátu a pracovních orgánů Úmluvy tak, aby bylo možno s předstihem plánovat rozsah nezbytně nutných činností. MŽP zváží možnost poskytnout finanční příspěvky za rok 2006.

Zástupci ČR se zasazovali o rychlou ratifikaci Úmluvy v rámci ES (ratifikace provedena 17. února 2005) a o správnou implementaci principů Úmluvy do návrhu nařízení o aplikaci ustanovení Aarhuské úmluvy.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Z rozhodnutí 2. zasedání smluvních stran Úmluvy (25.–27. května 2005, Almaty) vyplývají pro ČR následující úkoly:

Rozhodnutí II/1 ke geneticky modifikovaným organismům. Ratifikace dodatku Úmluvy, který se týká GMO. Návrh na ratifikaci dodatku bude předložen Parlamentu tak, aby jej projednávala Poslanecká sněmovna již v novém složení po červových volbách.

Rozhodnutí II/2 zavazuje k prosazování efektivního přístupu k právní ochraně.

Rozhodnutí II/3 zavazuje k využití elektronických informačních nástrojů a mechanismu pro sběr, třídění a distribuci informací.

Rozhodnutí II/4 zavazuje k aplikaci principů Aarhuské úmluvy v mezinárodních fórech.

Rozhodnutí II/6 ukládá zvážení možnosti poskytnutí příspěvku na činnost sekretariátu Úmluvy.

Jednou z nejdůležitějších priorit pro rok 2006 bude vypracování Národní strategie ČR pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji.

Ve sledovaném období bude věnována pozornost i aktivní účasti a běžné práci v pracovních orgánech Úmluvy – pro přístup k právní ochraně, pro plnění závazků, o PRTR, o nástrojích elektronické informace a pro strategii udržitelného vzdělávání.

3. zasedání smluvních stran proběhne v roce 2008. ČR bude přípravě zasedání věnovat potřebnou pozornost.

3.8 Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (Protokol PRTR)

Cílem Protokolu sjednaného dne 23. 5. 2003 v Kyjevě je zlepšit přístup veřejnosti k informacím prostřednictvím sestavení ucelených, integrovaných, celostátních registrů úniků a přenosů znečišťujících látek v souladu s ustanoveními Protokolu. Registr bude obsahovat informace o 86 znečišťujících látkách. Jedná se o látky s významnými vlivy na životní prostředí a lidské zdraví jako např. skleníkové plyny, látky způsobující kyselý déšť, těžké kovy, chemické látky způsobující rakovinu jako jsou dioxiny. Dotčenými zařízeními budou např. rafinérie, tepelné elektrárny, chemické a těžební podniky, spalovny odpadů, dřevozpracující a papírenské závody, tedy zařízení, na která se vztahuje v ČR zákon o integrované prevenci a omezování znečištění. Primárně je Protokol zaměřen na velké stacionární zdroje znečištění, ovšem vytváří rámec pro podávání hlášení rovněž o znečištění z difúzních zdrojů specifikovaných v čl. 7, odst. 7 (doprava, zemědělství či malé a střední podniky).

Protokol byl zatím ratifikován Lucemburskem a ES z 37 signatářů, a proto dosud nevstoupil v platnost.

Hlavní aktivity v roce 2005

S cílem zajistit implementaci Protokolu Evropským společenstvím připravila Evropská komise návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o založení Evropského registru úniků a přenosů znečišťujících látek a o změně směrnice Rady 91/689/EHS a 96/61/ES (Nařízení o E-PRTR). Byl také připraven návrh Rozhodnutí Rady na uzavření Protokolu jménem ES. Tyto návrhy byly schváleny Radou EU pro životní prostředí dne 2. 12. 2005 a zveřejněny v Úředním věstníku EU (Rozhodnutí Rady č. 2006/61/ES o uzavření Protokolu EHK OSN o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek jménem Evropského společenství a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 166/2006, kterým se zřizuje evropský registr úniků a přenosů znečišťujících látek a kterým se mění směrnice Rady 91/689/EHS a 96/61/ES). Návazně bude připravena novelizace právních předpisů ČR, na jejichž základě bude zajištěna implementace Protokolu na národní úrovni (konkrétně zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů; nařízení vlády

č. 368/2003 Sb., o integrovaném registru znečišťování, ve znění nařízení vlády č. 304/2005 Sb.; vyhlášky č. 572/2004 Sb., kterou se stanoví forma a způsob vedení evidence podkladů nezbytných pro ohlašování do integrovaného registru znečišťování).

Ředitel odboru environmentálních rizik MŽP Ing. Karel Bláha, CSc., vykonával funkci předsedy Pracovní skupiny pro PRTR. 2. jednání Pracovní skupiny se konalo ve dnech 13.–15. 4. 2005. Projednalo mj. návrh jednacího řádu zasedání smluvních stran Protokolu, zahájilo jednání o mechanismu pro kontrolu dodržování Protokolu. Účastníci se věnovali rovněž připomínkování prvního návrhu právně nezávazné směrnice k Protokolu.

Priority pro rok 2006 a léta následující

V roce 2006 byl v ČR zahájen ratifikační proces Protokolu, přípravou návrhu na ratifikaci Protokolu k předložení vládě ke schválení v červnu 2006 a následně k projednání Parlamentem ČR. Zástupci MŽP se budou nadále podílet na činnosti Pracovní skupiny pro PRTR.

4 Rada Evropy a environmentální smlouvy sjednané v jejím rámci

Rada Evropy (RE) je mezinárodní vládní organizace založená v r. 1949 (nejstarší politická organizace na kontinentu). V současné době má organizace 46 členů. Členem RE se může stát kterýkoliv evropský stát, který uznává zásadu právního státu a zaručuje lidská práva a základní svobody každému, kdo podléhá jeho jurisdikci. RE byla zřízena k ochraně lidských práv, pluralitní demokracie a právního státu. Jejím cílem je podporovat rozvoj evropské kulturní identity a různorodosti, hledat řešení problémů, kterým evropská společnost čelí (diskriminace menšin, xenofobie, intolerance, ochrana životního prostředí, klonování lidských bytostí, AIDS, drogy, organizovaný zločin apod.), pomáhat při upevňování demokratické stability v Evropě podporováním politických, legislativních a ústavních reforem. Sídlem RE je Štrasburk (Francie).

RE pokrývá všechny důležité otázky, kterými se evropská společnost zabývá, s výjimkou obrany. Její pracovní program zahrnuje aktivity v následujících oblastech: lidská práva, sdělovací prostředky, právní spolupráce, sociální a ekonomické otázky, zdravotnictví, vzdělávání, kultura, sport, mládež, místní demokracie a přeshraniční spolupráce, životní prostředí a územní plánování.

Výkonným orgánem organizace je **Výbor ministrů** RE. Jeho členy jsou ministři zahraničních věcí ze 46 členských zemí, kteří se setkávají jednou do roka. Mimo toto zasedání na ministerské úrovni plní jejich funkci Výbor delegátů ministrů, složený z jejich stálých představitelů (velvyslanců) a zasedající jednou týdně.

Poradním orgánem je **Parlamentní shromáždění** RE, jehož členové jsou jmenováni parlamenty jednotlivých členských zemí.

RE pravidelně organizuje **specializované ministerské konference** (ministrů spravedlnosti, školství, mládeže, sportu, zdravotnictví, životního prostředí, práce, kultury apod.). Konference analyzují hlavní problémy příslušných resortů a posilují pokračující kontakty mezi ministerstvy, která se v členských zemích zabývají stejnou problematikou. Výsledkem konferencí bývají společně realizované projekty a návrhy na zahrnutí určitých aktivit do pracovního programu RE.

Rozvojová banka RE (CEB) (do 1. listopadu 1999 název Fond sociálního rozvoje Rady Evropy) byla založena v roce 1956, je přičleněna k RE. Právně a finančně je samostatná a představuje hlavní nástroj politiky solidarity rozvíjené RE. Přispívá na rozvoj sociálních investičních programů podle svých kritérií a poskytuje tak půjčky svým členským zemím nebo finančním institucím schváleným vládami těchto zemí. Banka zakládá svoji aktivitu na upsaném kapitálu a vlastních disponibilních fondech; je multilaterální rozvojovou bankou se sociálním určením. V současné době má banka 37 členů. Česká

republika je členem od 12. února 1999. Řídícími orgány CEB jsou: **Řídící výbor a Správní rada**. Za Českou republiku je členem Řídícího výboru a stálý představitel ČR při RE. Zástupcem ČR ve Správní radě je představitel Ministerstva financí.

Výsledkem činnosti RE jsou **úmluvy a doporučení**, jejichž plnění může v jednotlivých členských zemích vést k následné harmonizaci a změně jejich vnitrostátní legislativy.

Sekretariát RE tvoří asi 1300 stálých pracovníků ze 46 členských zemí. V jeho čele stojí generální tajemník – od r. 2004 Terry Davis (Velká Británie), volený na pět let Parlamentním shromážděním. Jeho úkolem je koordinace a řízení činnosti organizace. RE je financována členskými zeměmi, jejichž členské příspěvky jsou stanoveny v závislosti na velikosti jejich populace a zdrojů.

4.1 Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská úmluva)

Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť byla sjednána 19. září 1979 v Bernu a vstoupila v platnost dne 1. června 1982. V současné době má 45 smluvních stran. Pro Českou republiku vstoupila Úmluva v platnost dne 1. června 1998 se třemi výhradami (č. 107/2001 Sb.m.s.).

Cílem této Úmluvy je chránit planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy a jejich přírodní stanoviště, a to zejména druhy a stanoviště, jejichž ochrana vyžaduje spolupráci několika států, a takovou spolupráci podporovat. Bernská úmluva je klíčovou úmluvou ochrany přírody v Evropě. Součástí Úmluvy jsou celkem čtyři přílohy. Příloha I obsahuje seznam přísně chráněných druhů rostlin, Příloha II přísně chráněných druhů živočichů a Příloha III chráněných druhů živočichů, jejichž využívání je regulováno tak, aby byly jejich populace udrženy mimo nebezpečí. Příloha IV specifikuje zakázané prostředky a způsoby zabíjení, odchytu a užívání veškerých prostředků, které by mohly způsobit, že v místě vymizí nebo bude vážně narušena populace určitého druhu.

Hlavní aktivity v roce 2005

Ve dnech 27. listopadu–2. prosince 2005 se delegace ČR účastnila zasedání Stálého výboru Úmluvy. Smluvní strany jsou povinny zpracovat dvouleté zprávy o výjimkách stanovených podle článku 9, odst. 1 Úmluvy. Prozatím poslední taková zpráva byla sekretariátu Úmluvy odeslána za léta 2003–2004. AOPK ČR připravila čtyřletou dobrovolnou zprávu o naplňování Úmluvy.

Na národní úrovni ČR bylo zahájeno jednání o možném stažení výhrad, které ČR uplatnila při podpisu a schválení Bernské úmluvy podle článku 22 odst. 1 Úmluvy k Příloze II a Příloze IV, následujícího znění: „Výhrada k uvedení následujících přísně chráněných živočichů do Přílohy II Úmluvy: vlk (*Canis lupus*), medvěd hnědý (*Ursus arctos*), výr velký (*Bubo bubo*), káně lesní (*Buteo buteo*), káně rousná (*Buteo lagopus*) jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) a poštolka obecná (*Falco tinnunculus*) z důvodu současného šíření těchto druhů na území České republiky, z důvodu potřeby regulace potravních specialistů nebo z důvodu běžného využívání v sokolnictví. Výhrada k uvedení poloautomatických nebo automatických zbraní se zásobníkem schopným pojmout více než dva náboje do Přílohy IV Úmluvy z důvodu povoleného používání těchto zbraní k lovu zákonem č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 134/1996 Sb., kterou provádí zákon o myslivosti.“ Není navrhováno stažení výhrady k uvedení kozy bezoárové (*Capra aegagrus*) do Přílohy II Úmluvy.

Priority pro rok 2006

V únoru 2006 byl mezi MŽP a MZe projednán návrh na stažení výhrad, které ČR uplatnila k Bernské úmluvě. MZe s tímto návrhem nesouhlasí, proto se možné stažení výhrad odsouvá a následující kroky k tomuto bodu se budou odvíjet od dalších jednání mezi MŽP a MZe. Ve dnech 27. listopadu–1. prosince 2006 se zástupci ČR zúčastní 26. zasedání Stálého výboru Úmluvy ve Štrasburku. Přípravuje se rovněž zapojení do expertní skupiny pro vytváření Evropské charty o myslivosti. Návrh na vytvoření Evropské charty o myslivosti byl přijat na parlamentním zasedání RE. Stálý výbor se shodl na tom, že expertní skupina bude tvořena dvěma zástupci z každé země a případně zástupci nevládních organizací. Za ČR to budou zástupci MŽP a MZe.

Zasedání Stálého výboru se konají každý rok na podzim, tedy i v předvečer předsednictví ČR v EU.

4.2 Evropská úmluva o krajině

Návrh Evropské úmluvy o krajině přijal na svém 718. zasedání 19. července 2000 Výbor ministrů Rady Evropy. Úmluva byla otevřena k podpisu 20. října 2000 a vstoupila v platnost dne 1. března 2004. Pro Českou republiku vstoupila Úmluva v platnost dne 1. října 2004 (č. 13/2005 Sb. m. s.). V současné době má 19 smluvních stran.

Hlavním cílem Úmluvy je zajistit ochranu jednotlivých typů evropské krajiny. Její význam spočívá v tom, že ukládá povinnost vytvářet a realizovat ohleduplné a z hlediska charakteru krajiny udržitelné krajinné politiky, a to za účasti veřejnosti a místních a regionálních úřadů, a dále pak zohledňovat charakter krajiny při formování politik územního rozvoje, urbanistického plánování a jiných sektorálních či intersektorálních politik. Tato smlouva má sloužit jako efektivní nástroj mezinárodní spolupráce. Měla by zajistit ochranu jednotlivých typů evropské

krajiny, aktivní péči o krajinu v souladu s principy jejího udržitelného využívání a koordinovat plánování činností v krajině. Smluvní stranou se mohou stát nejen všechny členské státy RE, ale i státy nečlenské, participující v Evropské kulturní dohodě.

Hlavní aktivity v roce 2005

Vzhledem k tomu, že dosud nebyly vytvořeny pracovní orgány v rámci Úmluvy, soustředila se pozornost na implementaci Úmluvy na národní úrovni. Muzeum Českého ráje v Trutnově vytvořilo studii „*Geologický podklad pro krajinné plánování v Geoparku Český ráj*“. Občanské sdružení Společnost pro zahradní s krajinářskou tvorbu se účastnilo programu „Entente Florale Europe“ za účelem naplňování Úmluvy. Výstupem je studie „*Praktické naplňování Evropské úmluvy o krajině s důrazem na zajištění české účasti v programu Entente Florale Europe, Kvetoucí sídla Evropy 2005*“, která obsahuje popis všech hodnocených vesnic a měst doplněný fotodokumentací se zdůrazněním návaznosti na text Úmluvy, stručný popis životního prostředí všech hodnocených vesnic a měst doplněný o popis péče o toto prostředí ze strany místních obyvatel a popis přípravy českých zástupců v soutěži – obce Písečná a města Litomyšl. Proběhlo dokončení výzkumného projektu „*Zajištění realizace Evropské úmluvy o krajině v další činnosti MŽP*“ (2002–2004), projektu „*Vyhodnocení ekonomické efektivity péče o českou krajinu a návrhy změn pro transformaci stávajících programů péče o krajinu v souvislosti s Evropskou úmluvou o krajině a dalším mezinárodními závazky*“ a projektu „*Typologie české krajiny*“ (2003–2005).

Priority pro rok 2006

Dne 25. dubna 2006 porada vedení MŽP schválila návrh postupu implementace Evropské úmluvy o krajině v rámci Ministerstva životního prostředí a uložila připravit Národní implementační plán Úmluvy, který bude řešit dlouhodobý, strategický postup ČR při plnění Úmluvy. Národní implementační plán bude předložen ke schválení vládě do konce roku 2007. Plán bude připraven ve spolupráci resortní koordinační skupiny pro implementaci Úmluvy a mezirezortního koordinačního výboru za podpory zástupců profesní a akademické sféry.

Odbor ekologie lidských sídel a člověka MŽP bude nadále vykonávat funkci kontaktního a implementačně-koordinačního místa pro ČR. Do roku 2007 se zaměří mj. na stanovení ukazatelů a nástrojů pro hodnocení vývoje, stavu a perspektiv rozvoje krajiny, vymezení kritérií optimalizace krajinného managementu, definování a zavedení krajinného plánu, podporu účasti občanských sdružení a obyvatel na nakládání s krajinou, podporu celoživotních forem vzdělávání (např. Cena Rady Evropy, soutěž Kvetoucí sídla Evropy, soutěž Vesnice roku – Zelená stuha), podporu školních i mimoškolních forem vzdělávání, osvěty a informačních systémů k poznávání a respektování krajinných hodnot a jejich udržitelného využívání, definování východisek, cílů a nástrojů tvorby a uplatňování krajinných politik v jednotlivých územích, stanovení zásad legislativně právních opatření pro plánování a udržitelné využívání krajiny, zajišťování aktualizace a provozu geoinformačního systému o krajině.

5 Organizace spojených národů pro vědu, výchovu a kulturu (UNESCO) a environmentální smlouvy sjednané v jejím rámci

Organizace spojených národů pro vědu, výchovu a kulturu (UNESCO) je vládní organizací, která byla založena dne 16. listopadu 1945. Jejím hlavním úkolem je usilovat o udržení mezinárodního míru rozvíjením spolupráce mezi státy v oblasti výchovy, vědy a kultury, prosazováním úcty k lidským právům a právnímu řádu. UNESCO je v rámci systému OSN jedinou organizací zabývající se základními a společenskými vědami, je průkopníkem v oblasti ochrany životního prostředí (biosféra, hydrologie, oceánografie). Znamé jsou aktivity v oblasti ochrany hmotného i nehmotného kulturního dědictví. Ústředí UNESCO je v Paříži a v různých částech světa funguje 73 regionálních úřadoven. Pro region střední a východní Evropy existují 2 úřadovny: úřadovna pro vyšší vzdělávání se sídlem v Bukurešti (Rumunsko) a úřadovna pro vědu a kulturu se sídlem v Benátkách (Itálie). Generálním tajemníkem je od roku 1999 Koichiro Matsuura z Japonska.

Vrcholným orgánem je **Generální konference**, jejíž poslední 33. zasedání se uskutečnilo v Paříži ve dnech 3.–21. října 2005 a které se zúčastnila delegace ČR. Předsedou Generální konference je Musa Bin Jaafar Bin Hassa (Omán).

Dalším orgánem je **Výkonná rada UNESCO**, která dohlíží na realizaci plnění programu. Výkonná rada projednává všechny důležité otázky před jejich předložením Generální konferenci a podílí se na přípravě budoucích programů. Výkonná rada má 58 členů. V jejím čele stojí Zhang Xinshang z Číny. ČR zastupovala zesnulá Doc. MUDr. Jaroslava Moserová.

Výkonnou a servisní složkou je sekretariát UNESCO, který sídlí v Paříži a v řadě regionálních a subregionálních úřadoven po celém světě.

V oblasti přírodních věd se UNESCO soustředí na vytvoření sítě vědeckých institucí a školících středisek v rámci rozvojového světa.

Hlavními programy UNESCO jsou:

1. Mezinárodní hydrologický program (IHP) zabývající se oběhem vody v přírodě a jejím hospodárným využitím. V programu IHP čeští specialisté pracují na řadě projektů, z nichž k nejdůležitějším patří „Regionální spolupráce podunajských států v hydrologii“ a projekt „Opatrování pitné vody v nebezpečných situacích“. Prioritní hydrologické problémy jsou: snižování

škod z přírodních pohrom, zejména povodní a sucha; aplikace zásad udržitelného rozvoje v praxi; revitalizace vodní složky krajiny; aplikace Rámcové směrnice EU o vodě. Lektorem mezinárodního postgraduálního hydrologického kursu UNESCO při ČZU je Ing. Josef Hladný, CSc., který je zároveň předsedou Českého národního výboru pro hydrologii.

2. Člověk a biosféra (MAB) – program zabývající se problematikou ochrany životního prostředí byl schválen v roce 1970. Zkratka MAB se stala symbolem koncepce integrované ochrany životního prostředí, která se snaží skloubit zájmy jak přírody, tak i lidské činnosti. Za koordinaci a plánování tohoto programu je zodpovědná Mezinárodní koordináční rada. V rámci programu MAB vznikla síť biosférických rezervací, kterou tvoří významné pevninské, mořské a smíšené ekosystémy. Na národní i mezinárodní části programu MAB se v ČR podílí Český národní komitét, jehož předsedou je RNDr. Jan Květ, CSc., z Botanického ústavu Akademie věd ČR v Třeboni. Na území ČR se nachází 6 biosférických rezervací.
3. Mezivládní oceánografická komise (IOC) – Česká republika se stala dne 20. června 2005 plnoprávným členem této komise. Cílem IOC je podpora mezinárodní spolupráce a koordinace programů v oblasti výzkumu, služeb a vzdělávání a využití získaných poznatků na zlepšení řízení k udržitelnému rozvoji a ochraně mořského prostředí. Mezi základní funkce IOC patří navrhování, plánování a koordinace mezinárodního výzkumu a využití získaných vědeckých poznatků, podporování tvorby doporučení a příslušných standardů, plnění úkolů vyplývajících z Úmluvy o mořském právu, koordinace vzdělávacích programů. IOC ve spolupráci se Světovou meteorologickou organizací a Programem OSN pro životní prostředí koordinuje Globální systém pozorování oceánů (Global Ocean Observing System – GOOS). IOC spolupracuje také se Skupinou pro pozorování Země (Group on Earth Observations – GEO) v rámci programu Globálního pozorovacího systému Země (The Global Earth Observation System of Systems – GEOSS), který by sjednotil dosavadní monitorovací systémy (např. Globální geodetický pozorovací systém, Globální systém pozorování oceánů, Globální pozorovací systém klimatu). Tím dojde k odstranění dosavadní roztržitosti a nekoordinovanosti pozorovacích aktivit a ke zvýšení jejich hospodárnosti a efektivnosti. Za účelem zajištění aktivního zapojení expertů České republiky do činnosti IOC byl dne 20. února

2006 jmenován ministrem životního prostředí Český národní výbor pro spolupráci s IOC sloužící jako jeho poradní orgán. Jeho předsedou je Doc. Bohumír Janský (Univerzita Karlova, Praha).

4. Mezinárodní geologický korelační program (IGCP) zkoumající vývoj zemské kůry. V programu IGCP participuje AV ČR na řešení 12 projektů, z nichž ve dvou se čeští pracovníci podílejí na mezinárodním vedení.

Jednotlivé členské státy komunikují s UNESCO prostřednictvím svých národních komisí a stálých misí v Paříži. Celkový rozpočet na dvouleté období 2006–2007 schválený 33. Generální konferencí v říjnu 2005 v Paříži dosahuje výše 19.873.600,- USD na programovou činnost a 18.786.500,- USD na platy zaměstnanců (počet zaměstnanců je okolo 2400 ze 145 zemí světa).

Vztahy ČR s UNESCO zajišťuje Stálá mise ČR při Sekretariátu UNESCO v Paříži. V současné době je ČR zastoupena ve Výkonné radě, Právním výboru, Mezinárodní koordinační radě programu Člověk a biosféra, Mezivládní radě programu „Řízení společenských proměn“ (MOST) a v Řídící radě institutu UNESCO pro statistiku. Styk našich institucí s UNESCO zprostředkovává Česká komise pro UNESCO, která byla zřízena dne 1. června 1994 jako poradní orgán vlády ČR. Zástupci Ministerstva životního prostředí se účastní pravidelných jednání komise. Na 26. zasedání České komise pro UNESCO (11. září 2003) byla ustanovena samostatná odborná sekce pro životní prostředí (předseda RNDr. Jan Květ, CSc., z Botanického ústavu Akademie věd ČR v Třeboni).

Ve vztahu k životnímu prostředí může UNESCO plnit významnou úlohu v oblastech:

- výchova a vzdělávání;
- monitorování a výzkum složek životního prostředí (probíhá v biosférických rezervacích);
- shromažďování informací o životním prostředí a jejich šíření;
- ochrana biologické rozmanitosti a ochrana vod;
- udržitelný rozvoj cestovního ruchu;
- spolupráce s mezinárodními úmluvami;
- využití solární energie a alternativních zdrojů energie.

Dne 16. listopadu 1972 byla pod patronací UNESCO přijata Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Gestorem Úmluvy v ČR je Ministerstvo kultury. Tento unikátní mezinárodní dokument spojuje princip ochrany kulturního dědictví s ochranou přírody. Na základě Úmluvy se vytváří Seznam světového dědictví. V seznamu je zapsáno 12 památek nacházejících se na území ČR.

V rámci UNESCO byla dne 2. února 1971 rovněž sjednána Ramsarská úmluva, která je v gesci MŽP.

V rámci participačního programu UNESCO jsou poskytovány finanční příspěvky na realizaci vybraných projektů předkládaných členskými zeměmi. UNESCO prostřednictvím participačního programu přispívá na úhradu celkových nákladů konkrétních projektů, které musí být jejich realizátory spolufinancovány. Předkládané projekty musí spadat do oblasti působnosti UNESCO a rozvíjet priority programu (ženy, mládež, Afrika a nejméně rozvinuté země) schváleného Generální konferencí. Jedná se v podstatě o systém grantového řízení, jehož pravidla stanoví Generální konference. Platí to i pro Českou republiku, která ve dvouletí 2004–2005 předložila 12 projektů, z nichž bylo podpořeno 9 žádostí celkovou částkou 138.800,- USD. Rovněž pro dvouletí 2006–2007 bude pokračovat tento participační program UNESCO. Návrhy projektů byly předloženy do 20. ledna 2006. Na základě doporučení sekcí České komise pro UNESCO byl sestaven návrh 10 projektů, které byly předloženy pařížskému sekretariátu ke schválení. V oblasti životního prostředí se na národní úrovni jedná o následující projekty:

a) Mezinárodní kurz o ekohydrologických přístupech k obnově a ochraně mokřadů

Předkladatelem projektu je ENKI o.p.s. Kurz je společně organizován českými národními výbory pro program UNESCO Člověk a biosféra, pro Mezinárodní hydrologický program a pro Ramsarskou úmluvu o mokřadech. Kurz obsáhne 15–25 účastníků ze střední a východní Evropy, Balkánu a střední Asie. Sestává ze 4–6 přednášek a praktické části v typických lokalitách biosférických rezervací České republiky (Šumava, Třeboňská pánev).

Kurz proběhne v červnu roku 2007 a náklady na jeho realizaci dosahují výše 15.000,- USD.

b) GEOCHIM 2006

Předkladatelem projektu je Česká geologická služba. Tradiční kurz sestává z přednášek, navazující počítačové výuky a praktické části v geologických lokalitách. Počítá se zhruba s 15 účastníky z převážně rozvojových zemí. Navazuje na sérii předchozích kurzů konaných každoročně od roku 1999 a proběhne ve dnech 4.–18. září 2006 v Praze a v Dolní Rožínce. Náklady spojené s jeho realizací dosahují výše 20.000,- USD.

5.1 Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (Ramsarská úmluva)

Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva byla sjednána z iniciativy organizace UNESCO 2. února 1971 v íránském Ramsaru a vstoupila v platnost dne 21. prosince 1975. V současné

době má 150 smluvních stran. ČSFR se stala její smluvní stranou dne 2. července 1990. Po rozpadu ČSFR sukcedovala Česká republika jako nástupnický stát do závazků plynoucích z Úmluvy dne 1. ledna 1993 (č. 396/1990 Sb.).

Hlavním cílem Ramsarské úmluvy je ochrana stále více ohroženějších mokřadů, vzhledem k jejich významným ekologickým funkcím, ale též pro jejich hodnoty ekonomické, kulturní, vědecké a rekreační. Prostřednictvím této Úmluvy je zajišťována celosvětová ochrana všech typů mokřadů. Každý smluvní stát má povinnost zařadit alespoň jeden mokřad do „Seznamu mokřadů mezinárodního významu“, zabezpečit ochranu vodního ptactva a zapojit se do výměny informací o mokřadech. V současné době je v tomto seznamu mokřadů mezinárodního významu vedeno 1556 mokřadů o celkové rozloze 129,6 mil ha. Česká republika má do seznamu zařazeno 12 mokřadů. V rámci Úmluvy je veden také „Seznam ohrožených mokřadů“, na nějž ČR zařadila 3 mokřady mezinárodního významu.

Hlavní aktivity v roce 2005

ČR se stala na posledním 9. zasedání konference smluvních stran, konaném ve dnech 8.–15. listopadu 2005 v Kampale, členem Stálého výboru Ramsarské úmluvy pro období 2005–2008 za evropský region, a to společně s Rakouskem, Slovinskem a Gruzii.

V roce 2005 byla zahájena spolupráce s Etiopií. V červenci uspořádalo MŽP, ve spolupráci se společností ENKI, o.p.s., týdenní seminář pro dva experty z Etiopie, která v loňském roce zahájila ratifikační proces pro přístup k Úmluvě. Experti projevíli zájem o spolupráci zejména v oblasti zavádění rybniční sítě a plánu péče o tamní mokřady.

Odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP, kontaktní místo pro Úmluvu, realizoval II. běh semináře pro pracovníky státní správy o mokřadech a jejich úloze a fungování v krajině a dvoudenní zasedání Trilaterální ramsarské platformy (Mikulov, květen).

U příležitosti Dne mokřadů MŽP slavnostně vyhlásilo 11. mokřad mezinárodního významu „Podzemní Punkva“. V roce 2005 byl na seznam zapsán také 12. mokřad „Krušnohorská rašeliniště“.

Zástupce kontaktního místa se účastnil zasedání Českého ramsarského výboru, 31. zasedání Stálého výboru Ramsarské úmluvy a jednání národních koordinátorů Ramsarské úmluvy o managementu přeshraničních mokřadů mezinárodního významu.

V průběhu roku 2005 byla pozornost věnována také:

- průběžné aktualizaci webových stránek pro Ramsarskou úmluvu na portálu MŽP,

- pokračování přípravy reedice několikajazyčného slovníku výrazů z oblasti ochrany vod a mokřadů,
- pokračování přípravy manuálu Ramsarské úmluvy,
- vydání informačního letáku k novému RS Podzemní Punkva a dalším čtyřem mokřadům mezinárodního významu,
- aktualizaci a reedici publikace „Wetlands in the Czech Republic“.

Česká republika splnila také své reportingové povinnosti a vypracovala národní zprávu hodnotící naplňování Úmluvy za období 2003–2005.

Priority pro rok 2006 a léta následující

Ministerstvo životního prostředí bude nadále koordinovat aktivity na národní úrovni směřující k plnění úkolů, které pro Českou republiku plynou z Ramsarské úmluvy. Ve spolupráci se zainteresovanými resorty, Českým ramsarským výborem a Expertní skupinou, jejímiž členy jsou odborní pracovníci kvalifikovaní v ochraně mokřadů a vodního ptactva a také garanti jednotlivých českých mokřadů mezinárodního významu, bude Ministerstvo životního prostředí naplňovat usnesení přijatá na 9. zasedání konference, jež jsou pro ČR relevantní. Zástupce Ministerstva životního prostředí se bude aktivně podílet na činnosti Stálého výboru Úmluvy a účastnit se jeho zasedání (1x ročně).

Ministerstvo životního prostředí připraví Akční plán kapitoly Vodní a mokřadní ekosystémy Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR.

Ministerstvo životního prostředí dokončí přípravu společných zásad a principů plánu péče o trojstranný mokřad (ČR – SR – Rakouská republika) mezinárodního významu „Niva na soutoku Moravy, Dyje a Dunaje“ vyhlášený na základě společného Memoranda o porozumění mezi ministerstvy životního prostředí České republiky, Slovenské republiky a Rakouské republiky z roku 2001.

ČR se bude nadále podílet na budování rybniční sítě v některých afrických státech (Uganda, Keňa, Tanzanie).

Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s nevládní organizací zorganizuje pro pracovníky státní správy kurzy o úloze a fungování mokřadů v krajině a bude spolupracovat s regionální iniciativou Mokřady Karpát.

Smluvní strany předkládají Národní zprávu 1 x za 3 roky, tzn. v roce 2008. Česká republika se aktivně zúčastní příprav 10. zasedání konference smluvních stran na podzim 2008 v Korejské republice v předvečer předsednictví ČR v EU. Stálý výbor se schází každoročně. ČR má nově ve Stálém výboru svého zástupce, který se zúčastní zasedání v dubnu 2006. Zástupci MŽP se účastní jednání Vědeckého a technického panelu a Českého ramsarského výboru.

Závěr

Česká republika je aktivní smluvní stranou nejen řady mezinárodních organizací, které mají environmentální segment, především organizací, programů a komisí v rámci systému OSN – UNEP, CSD, UNESCO, UNIDO, UNDP, WMO, WHO, dále pak OECD, Rady Evropy a zvláště EU, ale i několika desítek důležitých mezinárodních environmentálních smluv.

Snahou České republiky je plnit kvalitně své závazky z mezinárodních organizací a smluv a zároveň přispívat ke splnění nejen domácích cílů Strategie udržitelného rozvoje a Státní politiky životního prostředí. Česká republika a garant její mezinárodní environmentální spolupráce Ministerstvo životního prostředí chtějí svou účinnou environmentální politikou přispět ke konstruktivnímu řešení stávajících regionálních a globálních problémů environmentální dimenze udržitelného rozvoje v souladu s cíli Rozvojových cílů tisí-

ciletí a Implementačního plánu Světového summitu o udržitelném rozvoji a příslušnými dokumenty Evropské unie a OECD.

Česká republika prostřednictvím své angažovanosti v mezinárodních organizacích a smlouvách hodlá přispět ke skloubení mezinárodní činnosti v zájmu zefektivnění světového monitorování stavu životního prostředí, jeho vyhodnocování a přijímání nejen příslušných vědeckých doporučení, ale i odpovídajících politických rozhodnutí, založených na dostatku kapacit a finančních prostředků k realizaci účinných opatření. Česká republika, která byla na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v září 2002 vyhodnocena jako druhý nejlepší stát v přístupu k nejdůležitějším mezinárodním environmentálním smlouvám a na Světovém ekonomickém fóru v Davosu v lednu 2006 jako čtvrtá na světě v globálním indexu péče o životní prostředí. Představitelé resortu životního prostředí a jejich spolupracovníci ze všech zájmových skupin jsou připraveni pokračovat v tomto úsilí.

Seznam zkratk	
AAU	Jednotka přiděleného množství
ABS	Spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů plynoucích z genetických zdrojů
AEWA	Dohoda o ochraně africko-asijských stěhovavých vodních ptáků
AHTEG	Ad hoc odborné skupiny expertů
AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
BAT/BEP	Nejlepší dostupná technika/nejlepší environmentální praxe
CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti
CEB	Rozvojová banka Rady Evropy
CEP	Výbor pro politiku životního prostředí
CER	Certifikované emisní snížení
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CHM	Informační systém
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
CLRTAP	Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států
COP	Konference smluvních stran
CRIC	Výbor pro kontrolu provádění UNCCD
CSD	Komise OSN pro udržitelný rozvoj
ČGS	Česká geologická služba
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
ČZU	Česká zemědělská univerzita
DGD	Podkladový dokument pro učinění rozhodnutí o povolení dovozu/vývozu
DNA	Určený vnitrostátní orgán
EB	Výkonný orgán
EEA	Evropská agentura pro životní prostředí
EGAA	Expertní skupina pro snižování amoniaku
EGPM	Expertní skupina pro jemné částeczkové látky
EGTEI	Expertní skupina pro technicko-ekonomické otázky
EHK OSN (UN ECE)	Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů
EIA	Posuzování vlivů na životní prostředí
EK	Evropská komise
EMEP	Program spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě
ERU	Jednotka emisního snížení
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EUROBATS	Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů
FAO	Organizace OSN pro výživu a zemědělství
GEF	Globální fond pro životní prostředí
GEO	Skupina pro pozorování Země
GEOSS	Globální pozorovací systém Země
GMO	Geneticky modifikované organismy
GOOS	Globální systém pozorování oceánů
GŘC	Generální ředitelství cel
ICP	Program mezinárodní spolupráce
IGCP	Mezinárodní geologický korelační program
IHP	Mezinárodní hydrologický program
IOC	Mezivládní oceánografická komise
IPCC	Mezivládní panel pro změnu klimatu
IWC	Mezinárodní velrybářská komise
LUCF GPG	Zásady dobré praxe pro sektor využívání půdy a lesního hospodářství
LULUCF	Využití půdy, změny využití půdy a lesní hospodářství
MAB	Člověk a biosféra
MDI	Dávkovací inhalery
MEAs	Mnohostranné environmentální smlouvy

MOP	Zasedání smluvních stran
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NGO	Nevládní organizace
NIS	Národní inventarizační systém
NRS	Národní systém registrů
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODA	Oficiální rozvojová pomoc
OECD/DAC	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj/ Výbor pro rozvojovou pomoc
OEWG	Otevřená pracovní skupina
OSN	Organizace spojených národů
PIC	Postup předchozího souhlasu
POPs	Persistentní organické polutanty
Protokol PRTR	Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek
QA/QC	Kontrolní plán
RE	Rada Evropy
REC	Regionální environmentální centrum
RECETOX	Výzkumné centrum pro environmentální chemii a ekotoxikologii
ŘR	Řídící rada
RÚ	Regionální úřadovna
SAICM	Strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami
SB	Řídící orgán
SBI	Podpůrný orgán pro implementaci
SBSTA	Podpůrný orgán pro vědeckou a technickou pomoc (v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu)
SBSTTA	Poradní orgán pro vědecké, technické a technologické záležitosti (v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti)
SEA	Strategické posuzování vlivů na životní prostředí
SNS	Společenství nezávislých států
SZÚ	Státní zdravotní ústav
TEAP	Technický a ekonomický hodnotící panel
TF	Úkolová skupina
TFEIP	Úkolová skupina pro emisní inventury a projekce
TFHMs	Úkolová skupina pro těžké kovy
TFHTAP	Úkolová skupina pro hemisférický transport znečištění ovzduší
TFPOPs	Úkolová skupina k Protokolu o persistentních organických polutantech
THE PEP	Pan-evropský program pro dopravu, zdraví a životní prostředí
UNCED	Konference OSN o životním prostředí a rozvoji
UNCCD	Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zejména v Africe
UNDP	Program OSN pro rozvoj
UNEP	Program OSN pro životní prostředí
UNEP DTIE	Sekce UNEP pro technologii, průmysl a ekonomiku
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu vědu a kulturu
UNFCCC	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu
UNIDO	Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
VEKSA	Státy východní Evropy, Kavkazu a střední Asie
VERS	Východoevropská regionální skupina
VOC	Těkavé organické sloučeniny
VS OSN	Valné shromáždění OSN
VÚV TGM	Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka
WGE	Pracovní skupina pro účinky
WGSR	Pracovní skupina pro strategie a revise
WHO	Světová zdravotnická organizace
WMO	Světová meteorologická organizace
WSSD	Světový summit o udržitelném rozvoji